

Araştırma Makalesi/Research Article

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONAL TRAITS AND ENTREPRENEURSHIP TENDENCY: A RESEARCH ON STUDENTS AT SULEYMAN DEMIREL UNIVERSITY*

Pınar GÖKTAŞ

Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF, İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü,
pinargoktas@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9825-7933>

Erol KAZAFEROĞLU

Süleyman Demirel Üniversitesi, SBE Yüksek Lisans Mezunu, ekazaferoglu@hotmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-0963-7169>

Başvuru Tarihi/Application Date: 06.11.2017

Kabul Tarihi/Acceptance Date: 15.03.2018

DOI: 10.30798/makuiibf.349660

Öz

Bu çalışmanın amacı, Süleyman Demirel Üniversitesi'nde girişimcilik dersi alan öğrencilerin kişilik özellikleriyle girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın evrenini Isparta'da eğitim gören Süleyman Demirel Üniversitesi girişimcilik dersi alan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 12 fakülteden seçilen 647 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve girişimcilik eğilimi ölçeğinden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesi ve kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkilerinin saptanabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu araştırma gelecekteki araştırmalarda girişimcilik dersi alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin kıyaslaması açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada öğrencilerin kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Dışadönüklük, Deneyime Açıklık, Uyumluluk, Özdisiplin kişilik özellikleri girişimcilik eğilimine pozitif yönde etki ederken Nevrotiklik kişilik özelliğinin girişimcilik eğilimine negatif etki ettiği gözlemlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin okudukları fakülteye, cinsiyete, medeni durumlarına ve çocukluk yıllarını geçirdikleri yerlere göre girişimcilik eğilimlerinin farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış ve herhangi bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Anahtar kelimeler: Kişilik Özellikleri, Girişimcilik, Girişimcilik Eğilimi, Girişimcilik Dersi, Üniversite Öğrencisi

Abstract

The aim of the study is to examine the relationship between personality traits of students who take entrepreneurship course in Suleyman Demirel University (SDU) and their entrepreneurial tendency. Students who take entrepreneurship courses from SDU constitute the universe of the research. Students were selected among the students who took entrepreneurship course at SDU where 84,854 students were educated. Five Factor Personality Scale and Entrepreneurship tendency scale are used. The obtained data were analyzed by using the SPSS program. The research is very important in determining the entrepreneurship tendencies of students who take entrepreneurship courses and in determining the effects of personality traits on entrepreneurial tendencies. The relationship between personality traits of students and entrepreneurship tendencies was detected. It is observed that Extraversion, Agreeableness, Openness to Experience, Self-discipline personality traits have a positive effect on the entrepreneurial tendency while neuroticism personality trait has negatively influenced on the entrepreneurial tendency. Also, viewed whether entrepreneurial tendencies have differentiated according to the students' faculties, sexes, marital status and where they have spent their childhood years but no differentiation has been detected.

Keywords: Personality Traits, Entrepreneurship, Entrepreneurship Tendency, Entrepreneurship Course, Student of University

** Bu çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü "Kişilik Özellikleri ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiş ve 12-14 Ekim 2017 tarihinde Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 17. Ulusal Bölge Bilimi ve Bölge Planlama Kongresi'nde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.*

EXTENDED SUMMARY

Research Problem: The purpose of the study was to explore the relationship between personality traits and their entrepreneurial tendency of students who has been participating entrepreneurship course at Isparta Süleyman Demirel University

Research Questions: In this study, in which entrepreneurship tendencies were determined according to the perceptions and personality traits of the students who were studying at Süleyman Demirel University and participating entrepreneurship courses, it was questioned whether the tendencies of entrepreneurship differed according to the personality traits, sexes, ages and faculties of the students.

Literature Review: The purpose of the literature review was to use a two-part framework to examine Personal Traits and Entrepreneurship Tendency. In this context, Five Factor Personality Traits has been mentioned. The five-factor model of personality traits (FFM) is a set of five broad trait dimensions or domains, often referred to as the "Big Five". The Big Five/FFM- The five-factor model of personality was developed to represent as much of the variability in individuals' personalities as possible, using only a small set of trait dimensions. The Big Five are: Extraversion, Agreeableness, Conscientiousness, Neuroticism (sometimes named by its polar opposite, Emotional Stability), and Openness to Experience (sometimes named Intellect). Additionally, the concept of entrepreneurship, the importance of entrepreneurship, factors affecting entrepreneurship and entrepreneurship tendency has been mentioned.

Methodology: The universe of the research is the 800 undergraduate students who take the entrepreneurship course in Isparta Süleyman Demirel University. Data collection was carried out in the fall of 2016-2017. The sample of the research is 647 students who were created with the participation of 12 all faculty students at university. The surveyed faculties; Faculty of Arts and Sciences, Faculty of Arts and Sciences, Faculty of Arts and Sciences, Faculty of Architecture, Faculty of Architecture, Faculty of Agriculture, Faculty of Communication, Faculty of Law, Faculty of Theology, Faculty of Technology, Faculty of Fisheries, Faculty of Fine Arts and Faculty of Forestry.

Survey method was used as data collection method in the study. The questionnaire used to determine entrepreneurship and personality characteristics consists of 3 parts. In the first section questions about personality traits, in the second section questions about the tendency of entrepreneurship and in the third section questions about demographic characteristics.

In the first part of the questionnaire, the Five Factor Personality Dimensions measured in order to measure the personality traits of the participants were John Berkeley Personality Laboratory John & Srivastava (1999); The Big Five Inventory scale developed by John & Naumann & Soto (2008) was used. Five dimensions, including "The Big Five Inventory" scale, Extraversion dimension (8 expressions), Compatibility dimension (9 expressions), Self-discipline dimension (9 expressions), Neuroticism dimension (8 expressions) 'li likert type (1 = Absolutely disagree, 2 = Disagree, 3 = Neither agree nor disagree, 4 = Agree, 5 = Absolutely agree)

In the second part of the questionnaire, developed by Prof. Dr. Ali Murat Sünbül and Assoc. Dr. Ercan Yılmaz and published in the Journal of Selcuk University Institute of Social Sciences were used. There are 36 questions on the questionnaire with 5 likert scale. Converted into a likert type form, these sentences are arranged in the form of a 5-point intermittent scale ranging from "Very often" (5) to "Never" (1). The scale consists of one sub-dimension.

The third part of the questionnaire contains demographic information. In this part of the questionnaire, demographic characteristics, gender, marital status, faculty and class, age, family income, monthly income, whether or not there is an established work, how parents and children own own work, how many siblings are, questions such as the educational status of the parents, the profession of the parents, the reasons for the entrepreneurship after the graduation and the reasons for not wanting to work, the fact that they have worked in any place previously.

Results and Conclusions: In this study, the relationship between personality traits of students and entrepreneurship tendencies was examined. It is observed that Extraversion, Agreeableness, Openness to Experience, Self-discipline personality traits have a positive effect on the entrepreneurial tendency while neuroticism personality trait has negatively influenced on the entrepreneurial tendency. Also, viewed whether entrepreneurial tendencies have differentiated according to the students' faculties, sexes, marital status and where they have spent their childhood years but no differentiation has been detected.

GİRİŞ

Girişimcilik ve kişilik sosyal bilimler açısından pek çok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Girişimcilik özellikle de ekonomi dünyasının geleceği açısından oldukça önem arz eden bir kavramdır. Çünkü girişimci bireylerin sayısının artması ülkenin daha fazla değer üretmesi, toplumun daha çabuk kalkınması, refah düzeyi yüksek bir topluma ulaşmanın en önemli adımlarından biridir. Toplumu oluşturan bireylerin her birinin farklı kişiliklere sahip olmasından ve bu farklılığın girişimcilik eylemini etkilemesinden dolayı bu kavramla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Cansız, 2007, Bilge ve Bal, 2012, Yıldız ve Kapu, 2012, Korkmaz, 2012, Karabulut, 2009, Güreşçi, 2014, Doğan, 2013). Bu bağlamda kişilik her zaman merak uyandıran bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Her bireyde farklı kişilik tipleri bulunması sebebiyle kişilik tanımları sınıflandırılarak tanımlanmaya çalışılmıştır (Gökçe 1991: 14).

Girişimcilik eğilimini etkileyen birçok faktör vardır. Bunlar; kişilik özellikleri, aile, kültür, eğitim olarak içsel ve dışsal faktörler olarak ele alınabilir. Fakat bu faktörlerin girişimcilik eğilimini etkilediği gibi birbirlerini etkileme gibi bir durumu bulunduğu için aslında oldukça bağlantılı, karmaşık ve etki derecelerinin belirlenmesinin zor olduğu bir konudur (Börü, 2006: 27).

Bu çalışmada Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi girişimcilik dersini alan öğrencilerin kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi ilişkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. 2016-2017 güz döneminde üniversite ortak seçmeli girişimcilik dersini alan 800 öğrenci bulunmaktadır. Bu 800 öğrenciden 647 öğrenciye anket yöntemi uygulanmıştır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğrencilerin kişilik özelliklerini ölçmek için California Berkeley Kişilik Laboratuvarı John & Srivastava (1999); John & Naumann & Soto (2008) tarafından geliştirilen The Big Five Inventory- Beş Faktör Kişilik ölçeğinin Kocabacak (2011) tarafından Türkçe'ye uyarlanmasından yararlanılmış, ikinci bölümde öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ölçmek için Prof. Dr. Ali Murat Sünbül ve Doç. Dr. Ercan Yılmaz tarafından uyarlanan girişimcilik eğilimi ölçeği kullanılmış, üçüncü bölümde demografik sorulara yer verilmiştir. Kişiliğin alt boyutları ile girişimcilik eğilimi ilişkisini belirlemek için korelasyon analizinde Pearson tekniği kullanılmıştır. Cinsiyet ve girişimcilik eğilimi farklılaşmasını ölçmek için ilişkisiz örneklem t-testi analiz yapılmış ve okudukları fakülteye, medeni duruma ve çocukluklarını geçirdikleri yerlere göre girişimcilik eğiliminin anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için Tek Yönlü Anova testi yapılmıştır. Anket yönteminden elde edilen verilerin analizi için SPSS 23.0 paket programı kullanılmıştır.

Çalışmanın literatür kısmında kişilik kavramı, kişiliği etkileyen faktörler, beş faktör kişilik özelliği, girişimcilik kavramı, girişimciliği etkileyen faktörlere yer verilmiş, Metodoloji kısmında araştırmanın amacı, araştırmanın kapsamı, araştırmanın önemi, araştırmanın yöntemi, araştırmanın modeli ve hipotezleri, verilerin analizleri, bulgular ve yorumları ele alınmış, sonuç kısmında araştırmadan elde edilen bulgular ve öneriler değerlendirilmiştir.

1. KİŞİLİK

1.1. Kişilik Kavramı ve Kişilik Oluşumuna Etki Eden Faktörler

Kişilik, kişiyi başkalarından farklı kılan doğuştan getirdiği ve sonradan kazanılan, tutarlı olarak sergilenen özelliklerin bütünüdür. Kişilik, kişinin duygusal, zihinsel, sosyal ve fiziksel özelliklerinin süreklilik gösteren taraflarını içerir. Bu anlamıyla kişiliğin, bireyin göreceli olarak kalıcı eğilim, davranış ve ilişki kalıplarıyla tepkilerini belirleyen en temel unsur olduğu söylenebilir. Bir başka tanımlamada kişiliğin; kişinin kendine has düşüncelerini ve sergilediği tutum ve davranışlarını belirleyen sistemlerin bütünü olduğu vurgulanmıştır. Freud, Jung, Adler, Horney gibi kişilik kuramcıları kişiliğin varsayımsal bir kavram olduğunu, tüm özelliklerinin dışarıdan gözlemlenebilmesinin mümkün olamayacağını, bunların çoğunun kişinin iç dünyasıyla alakalı olduğunu belirterek, incelenmesi gerekenin kişiler değil, kişilerarası ilişkiler olması gerektiğini söylemişlerdir. Bu sebeple kişilik, ancak, kişi bir veyahut daha fazla kişiyle ilişki durumundayken ortaya çıkar (Özdemir ve Mazgal, 2012: 567).

Kelime anlamı olarak kişilik ‘Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünüdür. TDK’ya göre yabancı ve şahsiyet kelimesi kişiliğin eş anlamı olduğu görülmektedir (TDK, 2013). Kişilik kavramı yüzyıllar boyunca bireylerin sosyal hayatının bir parçası olarak ilgi görmesine rağmen 1930’lu yıllarda kişilik psikolojisinin diğer sosyal bilim dallarından ayrı bir bilimsel disiplin olarak ortaya çıkmasıyla bilimsel gelişimine başlamıştır (Bozkurt, 2013: 59). Kişiliğin ne olduğunun veya tanımının ne olduğu hakkında ise kişilikle ilgilenen kuramcılarının ve kişilik psikologlarının çeşitli tartışmaları vardır. Freud, Jung, Adler bilinçaltını ele alırken Berne ise insanın kendi düşünce yapılarını nasıl düzenlediklerine bakmıştır. Kısacası kişinin kendisinden kaynaklanan öngörülebilir tutumlarını davranışlarını ve kişilik içi süreçlerin tümü olarak kişiliğin tanımı yapılabilir (Burger 2006: 412). Kişilik, insanın düşünüş, duyuş, davranış tutumlarına tesir eden faktörlerin kendine has biçimidir. Sürekli olarak iç ve dış etkilere maruz kalan kişilik, bireyin kalıtsal, biyolojik, psikolojik olarak tüm isteklerini, tutumlarını ve davranışlarını kapsar. Tarihsel olarak kişilik farklı paradigmalara dayandırılmıştır. Bu paradigmlar psikanalitik, kişisel özellik, davranışçılık ve insancıl olarak ele alınmıştır. Her biri kişiliğin bütünü için değil, kişiliği sınıflandırmak için çalışmıştır. Ama psikolojinin görevi kişiliği bir bütün haline getirmektir (Funder 2001: 198-199).

Kişilik oluşumuna etki eden faktörler 6 başlık altında incelenmiştir. Bunlar (Eroğlu, 2011: 211-212):

-Biyolojik faktörler: Kalıtsal niteliklerin, birey kişiliğinin üzerinde salt bir tesiri olmaktadır. Genel olarak bir kişide nelerin kalıtsal, nelerin sonradan edinildiğini ayırt etmek güç olsa da aslında bazı hususlar, mesela göz ve saç rengi, göz bozukluğu, zekâ geriliği vb. kalıtsal faktörler olarak görülmektedir (Carrel, 2000: 305). Gerçekte, tüm türler gibi insanoğlu da kendi türünün nitelikleriyle donatılmış bir şekilde ortak bir kalıtsal özelliği paylaşır. Bu şekilde, her bir birey insanoğluna ait kalıtımın yanında, kendi ailesine ve soyuna ait bazı irsi nitelikleri de taşımaktadır. Genler, kalıtımı yönlendirme şekli bakımından günümüz imkânlarıyla artık daha fazla anlaşılabilir. Anadan ve babadan olmak üzere ayrı ayrı gelen genler, birlikte bir çift halinde çalışmaktadırlar. Örneğin, gözün rengini belirleyen gen çiftinde, her biri de gözün mavi renk olmasını sağlayan gen ise eğer, çocuğun gözleri mavi, her biri kahverengi olması durumunda gözleri kahverengi olacaktır. Ancak genler aynı olmadığı zaman olaylar biraz karmaşıklaşabilmektedir. Çoğunlukla gen çiftlerinden bir tanesi ötekine nazaran daha baskın olmaktadır. Mesela, göz rengi örneğinde belirtilen duruma benzer olarak anneden gelen kahverengi gen ile babadan gelen mavi gen sonucunda kahverengi genin baskın olma durumunda çocuğun da göz rengi büyük olasılıkla kahverengi olacaktır. Bireyin, ebeveynlerinden aldığı gen çiftlerinin birleşimi biraz da şans faktörüne bağlıdır. Çünkü binlerce gen vardır ve bu genlerin birleşim ihtimali astronomik seviyededir. Bunun sebebi de genlerin nesilden nesile birbirlerine geçmesidir. Bireyin taşıdığı niteliklerin hangisinin kalıtım aracılığıyla aktarıldığının tespiti günümüz bilgileriyle mümkün değildir (Eroğlu, 2011: 211-212).

Bireylerin dış görünüşleri, fiziki manada insanların birbirinden ayırt edilmesi bakımından önem arz etmektedir. Kişinin fizik yapısı diğer insanlar üzerinde etkiye sebep olması dolayısıyla kişinin tutum ve davranışlarına da bir tür etki etmesi mümkündür. Fiziki yapı şahsiyet niteliklerini şekillendiremez. Ancak insanlar arasındaki ilişkilerde kişiye fiziki özelliklerinden dolayı farklı davranılabilir ve o kişide başkalarına farklı şekillerde davranışlar sergileyebilir ve bu durum kişiliğin farklı şekil almasına sebebiyet verebilir (Atkinson ve Hilgard, 1995: 526).

-Sosyo-kültürel faktörler: Toplumun bir parçası olan fertler türlü özellikleri farklı etkenlerden, doğal bir şekilde, kalıtsallıktan ve aileden etkileneneceği gibi parçası olduğu toplumun tarihsel birikiminden yani kültüründen de etkilenenlerdir. Doğumdan hemen sonra bu kültür ile şahsiyet ilişkisi başlar. Toplumun hangisi olduğu fark etmez yeni doğan her insan savunmasızdır ve yetiştiği toplumun kültürel değerleriyle birlikte yetişmektedir. Bu kültür aynı toplum içerisinde aileden aileye de değişmektedir. Bu sebeple her fert farklı şekillerde yetiştirilmekte ve içinde bulunduğu aile ve toplumun özelliklerini alarak yetişmektedir (İlbars, 1987: 202-203). Birey, şuurunun yapısından dolayı toplumun içerisinde kendiliğinden hazır bulunur. İnsan aslında toplumun bir parçası olarak değil aynı zamanda toplum insanının bir parçasıdır (Akarsu, 1998: 143-144). Kişiliğin ortaya çıkmasında kültürel etkiler çok fazladır. Fertlerinin bazı tutumları

sergilemesini bekleyen toplumlar aynı zamanda bu fertleri eğitmektedirler. Yetiştigi kültür içerisinde fertler bireysellik, olumlu düşünce, konukseverlik, işbirliği gibi kültürün umumi özelliklerini sergileyerek kendi kişiliklerini ortaya çıkartmaktadırlar (Hiriyyappa, 2009: 50-51). Tüm kişiler, kültürel bir yapı içerisinde bulunurlar ve yaşamları boyunca kültürden etkilenirler. Çevresel şartları arasında bireyi etkileyen en etkili unsurlardan biri de bireyin içerisinde yaşadığı sosyal ve kültürel çevrenin özellikleridir (Büber, 2011: 35).

-Çevresel faktörler: Çevresel faktörlerin kişilerin kişilikleri üzerinde etkisi olduğu dahası kişilerin kişiliğini etkileyen unsurlardan olan kültürün ve insanın antropolojik yapısı üzerinde etkisi olduğu herkesçe bilinen bir gerçektir. Mesela sıcaklık farklılıkları gösteren kıyı ve kara kesimleri gibi farklı coğrafyalarda yaşayan insanlar birbirlerine göre farklı kişilik özellikleri sergilemektedirler. İklimi soğuk olan yerlerde yaşamlarını sürdüren insanların sert ve soğuk yapıda oldukları, buna nazaran iklimi sıcak yerde yaşayanların hemen değişen duygusal davranışları ve soğuk yerde yaşayan insanlara nazaran daha tatlı huylu oldukları gibi genel bir görüş vardır (Zel, 2011: 16). Ancak, belirli coğrafyalarda yaşamlarını sürdüren insanların tutum ve davranışlarındaki ve kişisel özelliklerindeki farklılaşmanın, o coğrafi bölgede yaşadıklarından değil de, o bölgelerde kuşaklar boyunca oluşmuş ve sonraki nesillere aksedilmiş davranışsal özelliklerin olabileceği faktörü dikkate alınmalıdır (Eroğlu, 2011: 219).

-Ailesel faktörler: Çocuğun dünyaya geldiği zamanda etkileşimde bulunduğu ilk kişiler ailesi ve özellikle anne ve babasıdır. Bu etkileşim çocuğun hayatı süresince devam eder. Anne ve babanın çocuğun kişiliğinin oluşumunda etkisi çok fazladır. Ebeveynler çocuklarını yaşadıkları toplum tarafından belirlenen ve benimsenen örf, adet, ahlak ve kurallarına göre yetiştirirler. Çocuk doğduktan sonra içerisinde bulunduğu toplumun yapısına, sosyal durumuna ve doğal yapıya uyum sağlamaya çalışmasında en büyük destekçisi annesi ve babasıdır. Kendini ifade etme ve kendini yönetme gibi yetileri kazanmayı anne ve babasından öğrenmektedir. Annesini ve babasını örnek model olarak alan çocuk ebeveynlerinin davranışlarını taklit eder ve davranışlarını ona göre şekillendirir (İşleyen, 2013: 35).

-Sosyal statü faktörü: Herhangi bir sosyal çevre içerisinde her bir ferдин eğitim-öğretim ve benzer etkenler bakımından farklı imkânlara ulaşabiliyor olması, kişiliklerin değişkenlik göstermesinin temel nedenlerindedir. Fertlerin kişiliklerinin şekillenmesi önemli derecede sosyal gruplara bağlılıklarının ölçüsüne bağlıdır. Mesela, sosyal ve ekonomik açıdan çok iyi durumda olan bir sınıfın içerisinde doğan kişinin büyük olasılıkla yaşam tarzı, geliri, sosyal açıdan yüksek olan meslek sahibi olacak ve tutumları ve davranışları da ona göre şekillenecektir. Tam tersi sosyal ve ekonomik açıdan imkânsızlıklar içerisinde doğan fert ise daha farklı davranışlar sergileyecek ve kişiliği ona göre şekillenecektir (Güney, 2009: 191).

Bu faktör kişilerin hususi tutum ve davranış kurallarını göstermektedir ve kişileri kendine has bir şekilde etki alanı içerisine almaktadır. Kişilerin bir takım özellikleri sosyal statüleri bilinmeden dahi varsayımda bulunabilmektedir. Ancak bu kişilerin bazı nitelikleri, bağlı oldukları sosyal statüleri bilinirse bir anlam kazanabilmektedir. Bir de bu kişilerin sosyal statülerine bağlılık derecesi kişiliklerinin şekil almasında oldukça etkili bir faktördür. Fakat herhangi bir sınıf içerisinde her bir ferдин eğitim-öğretim vb. faktörleri bakımından birbirlerine benzeştiğinin söylenmesi pek doğru değildir (Erdoğan, 1991: 242).

-Diğer Faktörler: Yukarıda sayılan bu faktörlerin dışında, sayı olarak oldukça fazla olan ve kişiliğın şekillenmesinde etkisi olan, bilinen bilinmeyen, gözlenebilen gözlenemeyen, ölçülebilen ölçülemeyen gibi özellikleri olan çeşitli faktörler de bulunmaktadır. Bu bağlamda yetişkinler ile kitle iletişim araçları faktörlerinden ayrı söz etmek doğru olacaktır. Televizyon, radyo, video, gazete, kitap ve dergi vb. kitle iletişim araçları bireyin kişiliğinin şekil almasında çok önemli bir etkiye sahiptir. Bu araçlar bireylerin yaygın olarak kullandıkları birer kültür, eğlence ve eğitim aracıdır. Özellikle de herkesin hayatında önemli bir yere sahip olan televizyon görsel teknikleri, eğlenceli yayınları ve çeşitli programlarıyla insanların ilgilerini çekmektedir. Yine bir başka faktör olan ve kişinin gelişim döneminin olduğu yaşlarda, o kişinin çevresinde bulunan büyükleri yani yetişkinler bireyin kişiliğinin şekillenmesinde büyük bir etkiye sahiptir. Kendisine çevresindeki bazı yetişkinleri örnek alan kişiler, gelecek ile ilgili planlarını, ideallerini, davranış şekillerini belirlemeyi bu şekilde yani rol model alarak yaparlar. Örnek alınan bu kişiler örnek alan bireyin kişiliği için

sosyal ve ekonomik durum ve çeşitli kişilik özellikleri bakımından çok önemli bir faktör olmaktadır (Eroğlu, 2011: 220).

1.2. Kişiliğin Belirlenmesinde Kullanılan Teknikler

Kişiliği ölçme amacıyla ortaya çıkarılan araçlar, o araçları geliştirenlerin kişilik anlayışı bakımından çok fazla çeşitlenmiştir. Kişiliği davranışla ilgili alışkanlıkların toplamı olarak görenler, kişiliğin derinlik psikolojisi bakımından dinamik sebeplerine önem verenler veya toplum üzerinde bıraktığı izlenimlere göre, farklı kişilik testleri ortaya koymuşlardır. Bu gibi çeşitli tutumlara göre kişilik testleri üç başlıkta incelenmektedir. Bunlar (Zel, 2011: 62-63):

1.*Kişiliğin davranışsal tanımını benimseyenler:* Kişiliği, davranış alışkanlıkları ve birçok düşüncesinin tümü olarak benimseyenler, ferdin kişiliğini oluşturan alışkanlıklarını kendisini ifade etmesi ilkesine dayanan bir takım ölçme araçları geliştirmişlerdir.

2.*Kişiliğin sosyal etkisi yönünden ölçme araçları:* Kişiliğin sosyal uyarıcı olması yönüne önem veren araştırmacılar ferdin başka kişiler üzerindeki izlenimleri ölçerek bazı usuller geliştirmişlerdir. Bu usullerde esas ilke başkalarının kişiyi incelemeleri ve anlamalarıdır.

3.*Projektif ölçme araçları:* Kişiliği, kişinin iç hayatını oluşturan ihtiyaç ve güdülerin etkin bir yansıması olarak bakan araştırmacılar, kişinin davranışlarını incelemekle kalmayıp, kişinin iç hayatını dışarı aksettirebilecek bazı yöntemler geliştirmişlerdir.

Bu çalışmada Beş Faktör Kişilik ölçeğinden yararlanılmış olup aşağıda açıklanmaktadır:

1.2.1. Beş Faktör Kişilik Envanteri

Beş Faktör Kişilik Envanteri yukarıda belirtilen tekniklerden *Kişiliğin davranışsal tanımını benimseyenler* boyutunda ele alınmaktadır. Cattell, Allport ve Odber'tin kullandığı ve yaklaşık olarak 4500 sıfatla yaptığı çalışmanın neticesinde bu sıfatları 35 iki uçlu değişken haline getirmiştir ve faktör çözümlenmeleri sonucunda 16 faktör bulmuştur. Fakat daha sonra Cattell'in değişkenleriyle çözümlenme yapan diğer bir takım araştırmacılar bu faktörleri bulamamışlar ve sadece beş genel faktör elde etmişlerdir. Fiske, Amerikan Hava Kuvvetlerinden Tupes ve Cristal, Cattell'in değişkenleriyle yaptıkları çözümlenmelerde İngilizcede kişileri tanımlamada kullanılan terimlerin beş ana faktörde organize olabileceklerini göstermiştir. Norman 1963 yılında, Cattell'in sıfatlarından meydana getirdiği iki uçlu ölçekler ile ve arkadaş derecelenmeleri metoduyla devam ettirdiği çalışması neticesinde, sadece beş güçlü faktörün olduğunu saptamıştır. Takemoto-Chock ve Digman aynı şekilde, Cattell'in faktörlerini bulamamış, sadece beş faktörün varlığına değinmişlerdir. 1964 yılında Borgatta, beş ayrı metotla toplamış olduğu verilerin üzerinde yaptığı çözümlenmelerde yine bulduğu beş temel etmenin varlığına işaret etmiştir. Cattell'in terimleriyle başlattığı çalışmalarına Norman, Webster'e ait olan Üçüncü Yeni Enternasyonel Sözlüğünden 18,125 kişilik özelliği belirten terimden, nispeten daha aşina ve anlaşılabilir olmayan 4063 terim çıkartılarak devam edilmiştir. Bu temsilci sıfatlarla yapılan çalışmalarda Norman yine beş faktörün mevcudiyetini göstermiştir (Somer, 1998: 18).

McCrea ve Costa da Eysenck ve Cattell gibi kişiliğin yapısını meydana getiren ana boyutların iki kutuplu bir süreklilik sunduğunu ve alışlagelen dağılım özelliği gösterdiğini kabul etmişlerdir. 2003 yılında faktör analizi çalışmaları neticesinde buldukları beş temel kişilik özelliği şunlardır: dışadönüklük, nevrotizm, deneyime açıklık, uyumluluk, özdisiplindir (Somer, 1998: 19).

Dışa Dönüklük: Dışadönük olan bireyler girişken, aktif, şaka yapmayı seven, enerji dolu, iyimser, eğlenceden zevk alan, arkadaş canlısı, kolayca iletişim kurabilen, coşku ve heyecanı tercih eden, ani karar verip atak davranış sergileyebilen, tehlikeli durumlara girişmekten çekinmeyen bununla beraber duygularını kontrol altına almada ve kendine engel olmada zorlanabilen bireylerdir (Tatlıoğlu, 2014: 945).

Nevrotizm: Bu boyutta yüksek puan alan kişiler güvensiz, kendine acıyan, kaygılı kişilerdir ve stresle ilişkili ruhsal rahatsızlıklara daha açıktırlar. Bu bireyler nevrozizm boyutunda puanı düşük olan bireylere kıyasla olaylar karşısında daha sık stres yaşarlar. Nevrotizm boyutunda puanı düşük olan kişiler ise uyumsuz ve aşırı duygusal tepkilere yatkın olmayan, rahat, iyi uyum göstermiş, sakin kişilerdir (İnanç ve Yerlikaya, 2014: 287-288).

Deneyime Açıklık: Bu boyut insanları yeni tecrübelerle açık olma ve alışkanlıklara bağlı olma devamlılığı üzerinde bir noktaya yerleştirmektedir. Devamlı olarak değişik ve çeşitli tecrübeler arayışında olan kişilerin deneyime açıklık boyutundaki puanı daha yüksek olacaktır. Bu bahsedilen kişiler bağımsız düşüncelere sahip insanlar olup geleneksel değerleri sorgulama açısından bu yönde eğilimleri vardır. Puanı düşük olan kimseler ise bu geleneksel değerleri korumaya ve belirli olan bir yaşam stilini sürdürmeye eğilimli, yeni olan şeylerden, insanlardan ya da deneyimlerden alışkın oldukları şeyleri, deneyimleri ve insanları tercih eden kişilerdir. Özetle, deneyime açık olan kimseler hayal gücü geniş, yaratıcı, özgürlükçü, meraklı, kimselerdir. Deneyime açıklık boyutunda puanı düşük olan kişiler ise ayakları yere basan, tutucu, geleneksel ve fazla meraklı olmayan kişilerdir (İnanç ve Yerlikaya, 2014: 287-288).

Uyumluluk: Bu boyut acımasızlığı süreklilik ve uysallık üzerinde bir yere yerleştirir. Bu faktörde yüksek puan alan kişiler uysal, yardımsever, kabul edici, cömert ve iyi huylu kişilerdir. Bu boyutun diğer bir tarafındaysa eleştirici, çabuk kızan, düşmanca tavırlar sergileyen, cimri ve şüpheli insanlar yer alır. Uyumluluk boyutunda düşük puan alan kişiler rekabete yatkınken, bu boyutta yüksek puan alan kişiler işbirliğine daha yatkındırlar (İnanç ve Yerlikaya, 2014: 287-288). Uyumlu bireyler farklı insanlarla birlikte olmaya önem verirler. Çünkü onlar arkadaş canlısı, saygılı, yardımsever ve cömerttirler, bir başkasıyla iyi geçinirler. Uyumlu olmayan bireyler şahsi çıkarlarını, bir başkasıyla iyi geçinmenin üzerinde tutarlar. Genellikle başka birinin iyiliğiyle ilgilenmezler. Kimi zaman bu insanların başkalarıyla ilgili şüpheleri, onların kuşkucu, düşman ve işbirliğine yanaşmayı sevmeyen kişiler olmalarına yol açar (Erciş ve Deniz, 2008: 304).

Öz-Disiplin: Son faktör olan bu boyutta kişilerin ne kadar disiplinli, düzenli, organize, kontrollü ve başarı yönelimli insanlar olduğuyula alakalıdır. Öz-disiplin boyutunda puanı yüksek olan kişiler dakik, hırslı, iyi organize olmuş, çalışkan ve azimli bireylerdirler. Diğer tarafta bu boyutta puanı düşük olan bireyler ise dağınık, dikkatsiz, işten kaçan, ihmalkâr ve amaçsız kişilerdirler (İnanç ve Yerlikaya, 2014: 287-288).

2. GİRİŞİMCİLİK

2.1. Girişimcilik Kavramı ve Önemi

Kavram olarak girişim sözcüğü teşebbüsle birlikte aynı zamanda işletme anlamına da geldiği ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra soyut anlam yüklü olmakla beraber gerçekleşmemiş ve sonuçlanmamış uğraşlar da bu bahsedilen kavramın karşıladığı anlamlardır. Kısacası girişim, girişimcilik faaliyeti sonucunda meydana gelen yapı ve oluşlardır. Bu bağlamda teşebbüs veya işletme kavramları ile eş anlamlı bir kavram olarak ele alınmaktadır (Küçük, 2011: 25-26). Kimilerine göre girişim, sermaye, emek ve doğanın bir araya gelmesinden oluşan bir bütün şeklinde ifade edilmiştir. Kimilerine göre de girişim kavramı, başkalarının ihtiyaç duyduklarını sürekli hale getirerek karşılamak için, bir pazarı olan ve bu pazarda fiyatı meydana gelen iktisadî hizmet ve malları ortaya çıkarmak ve girişimciye kâr getirmek amacı güden bir işletme veya girişimcilerin ticarî işlerini gerçekleştirmek amacıyla kurdukları ekonomik birimler şeklinde ifade edilmiştir (Soydan, 2008: 4).

Yukarıda bahsedilen girişimci tanımından yola çıkılarak, girişimcilik, girişimcilerin risk alma, fırsatları kovalama, hayata geçirme ve yenilik yapma süreçlerinin tümüne verilen addır denilebilir. Bu yüzdendir ki, hem şirket açma süreci, hem de yenilikler yapma süreci girişimciliğin inceleme konusudur (Taşkın, 2012: 29). Girişimcilik, girişimcinin yaptığı faaliyeti, girişimsel, girişimcinin savunduğu yaklaşımı ve girişimsel süreçte kullandığı metotları ifade etmektedir (Wickham, 1998: 4).

Bir ekonomiste göre girişimcilik, işgücünü, makine-teçhizatı, kaynakları ve diğer varlıkları bir araya getirme ve daha önceki değerlerinden daha fazla değer oluşturulmasının sağlanmasını söylerken, bir psikologa göre de girişimcilik, bir şeye ulaşmak veya bir şey elde etmek, denemeler yapmak, başkalarının elindeki otoriteyi ele geçirmek ve başarıya ihtiyacında olmak manalarına gelmektedir. Bir iş adamı içinse girişimcilik bir tehdit ögesi ve saldırgan rakip manasına gelebileceği gibi, bir müşteri, bir müttefik veya diğerlerinin refahı ve saadeti için çalışma olarak da ifade edilebilmektedir (Hisrich ve Peters, 1998: 9).

Girişimciler kapitalizmin başladığı andan itibaren etkili olmasına karşın, girişimcilik 1980 sonrasında inanılmaz bir şekilde popülerlik elde etmiş ve birçok ülke girişimci bir ekonomi meydana getirmek için devlet programları hazırlayarak, altyapılarını güçlendirmeye ve girişimcilerin sayılarını arttırmaya çalışmışlardır. Bu aşamada, girişimci ekonomiyi en başarılı biçimde uygulayan ülke olarak kabul edilen ABD, diğer ülkeler için varılmak istenen bir model oluşturmaktadır. Girişimciliğin son dönemde bu şekilde popüler olmasının ana sebepleri arasında aşağıdaki üç önemli gelişme sayılabilmektedir;

1. İstihdam sorununun artması,
2. Yeni ekonominin gittikçe güçlenmesiyle değişen ekonomik yapı,
3. Ekonomi ve işletme alanlarında teorik gelişmeler ve girişimciliğin genel kabulü (Çetindamar, 2002: 40).

Girişimciliğin önemi, girişimci kişilerin toplumun gereksinimlerini saptayıp, bunu yatırıma, sonucunda da toplumsal refaha dönüştürmelerinde saklıdır. Çünkü yatırım sonucunda istihdam ve gelir seviyesi yükselmekte, bu sebeple bireylerin ve genellikle toplumun refah seviyesi artmaktadır. Yatırımlar ekonomik istikrara ulaşmada oldukça önemli etkenlerdir. Milli ekonomi açısından bakıldığı zaman girişimcilerin devam ettirdikleri yatırım projeleri, aşağıdaki sebeplerden dolayı önem kazanmıştır.

- Milli gelirden artış sağlanması,
- Gelir dağılımında adaletsizliğin önlenmesi,
- Gizli ve açık işsizliğin giderilmesi,
- Kalkınma ve sanayileşmenin yaygın hale getirilmesi,
- Yerli hammaddelerin üretimde değerlendirilmesi,
- Dış ödemeler dengesinde açığın kapatılması (Dilsiz ve Kölük, 2005:5).

Dünyanın her tarafında herhangi bir toplumu başarılı yapan, pazarlarını insanların gereksinimlerini gideren ürünlerle dolduran girişimci kişilerdir. Bir dükkânla pazar olmayacağı gibi bir tane girişimciyle de ekonomi olmayacaktır. Dükkânlar pazarlara, girişimci insanlar da ekonomiye hareketlilik kazandırır. Asıl güçlü olan ekonomi büyük şirketlerle değil girişimcilik ruhuyla dolu yüzbinlerce genç ve küçük girişimci kişilerle kurulur (Gürdoğan, 2008:22).

2.2. Girişimciliği Etkileyen Faktörler

Girişimciliği etkileyen faktörler 3 başlık altında incelenmiştir. Bunlar; İçsel-Kişisel Faktörler, Demografik Faktörler ve Dışsal-Sosyal Faktörler'dir (Börü, 2006:26).

2.2.1 İçsel-Kişisel Faktörler

Girişimcilik potansiyeli girişimci bireyin başarılı biri olabilme olasılığıdır. Burada bahsedilen başarı bekleme hali girişimcinin enerjisi, mali gücü, azmi, tecrübe birikimi ve bilgi birikimi gibi özellikleriyle ilişkilidir. Muhtemelen başarı büyük ölçüde yakın çevresel faktörler ve genel faktörlerin etkisi altında olsa dahi, girişimci bireyin başarı beklentisi bir başka ifadeyle girişimcilik potansiyeli büyük ölçüde sahip olunan kişisel özelliklere dayanmaktadır. Long ve MacMullan girişimciyi, kişisel özellikleri açısından ayırt edici bir şahsiyet olarak görmekte ve kararlı, birikimli, kendine güvenen, donanımlı, algılama gücü yüksek, esnek, inisiyatif alabilen bağımsız, tecrübe birikimine önem veren ve iyimser bir şahsiyete sahip olarak

bahsetmektedir (Yüzüak, 2010: 32). Girişimcinin ehil olduğu aynı zamanda kendi içinde de mücadele ettiği üç grupta toplanan özellikleri ve becerileri şu şekilde sıralamak mümkündür (Aktürk, 2012: 14-15);

Teknik Beceri (Benlik): Bu grupta, sunum yapma, yazılı ve sözlü iletişim, teknoloji kişiler arası iletişim, etkili ve etkin dinleme, çevreyi gözlemleme, teknik iş yönetimi, organizasyon ağ kurma, eğitime, koçluk, yönetim stili gibi becerilerdir.

Yönetici Benlik: Bu grupta iş yönetimine ait gelişmiş ve temel beceriler vardır. Bu özellikler karar verme, insan ilişkileri, işin büyüme aşamasını yönetme, planlama ve hedef belirleme, pazarlama, finans, iş idaresi, muhasebe, kontrol/denetim, iş/atılım kurma/başlatma, müzakere becerilerine sahip olma olarak sıralanabilir.

Girişimci Benlik: Bu grupta da disiplin, içsel denetim/kontrol, teknolojik yenilikçiliğe eğilim, risk alma, değişim eğilimli olma, yenilikçilik, ısrarlı/inatçı olma, çabuk yılmama, değişimle başa çıkma, ileriye görme, becerisi sayılabilir (Aktürk, 2012: 14-15).

Girişimci kişiler, bir başkasının otoritesini kabullenmede ve bir organizasyona bağlanmada başarısızdırlar. Güvensiz, tatminsiz ve gergin olduklarından dolayı yeni arayışlara, kaderlerini kontrol etmeye ve maceracı tavırlara yönelirler. Bu durumda, girişimci kişi, şahsi karakteristikleri itibarıyla, ortalama bir insandan farklı olan bir kişiliği temsil ettiği söylenmektedir. Kişiliğin birey ve bireyin iş hayatı üzerindeki etkisi düşünüldüğünde kişilik özelliklerinin girişimcilik üzerinde mühim etkilerinin olduğu görülmektedir. Kişisel özelliklerin girişimciler açısından önemiyetiyle ilgili birden fazla araştırma bulabilmek mümkündür. Bu bağlamda, girişimcilerin kendilerine ait kişilik özelliklerinin olduğu görülebilmektedir. Girişimci bireylerin bir takım kişisel özellikleri kalıtsal bazı özellikleri de sonradan edinilebilmektedir. Çoğu yönetsel olan liderlik, karar verme, strateji belirleme, problem çözme, ustalık, fırsatları görme, vizyon, sorumluluk gibi kabiliyetlerse daha sonradan türlü şekilde edinilebilmektedir (Yüzüak, 2010: 32).

Başarılı girişimci bireyler kendilerine ve kendi teşebbüslerindeki başarı veya başarısızlığın şans, kader veya benzer güçlerce etkilenmediğine, başarılarının ve başarısızlıklarının kendi kontrollerinde olduğuna, hareketlerinin neticelerini etkileyebileceklerine inanmaktadır. Çalışmak sadece para kazanmak için değildir ve bu yüzden insanların meslek ve iş tercihlerinde bağımsızlık, güvenlik, yapılan işlerin çeşitliliği ve işe alaka gibi başka ölçütler de rol oynamaktadır. (Yüzüak, 2010: 33). Bu bağlamda John L. Holland (1996) Mesleki Tercih Kuramı'nda 6 ideal çevre tipini mesleklerin içerdikleri etkinliklere göre gruplandırmış ve bunların her birisini 6 farklı kişilik yapısıyla eşleştirmiştir. RIASEC olarak söz edilen Holland'ın bu modeli 3 temel yapı taşı üzerine kurulmuştur. Bunlar (Robbins, 2005: 112)

- 1- Farklı bireylerin kişilikleri arasında içsel farklılıklar bulunmaktadır
- 2- Farklı tiplerde işler bulunmaktadır.
- 3- Kişilikleri ile uyumlu iş çevresinde çalışan bireylerin iş memnuniyetlerinin kişilikleri ile uyumlu olmayan işlerde çalışan bireylerin iş memnuniyetlerine göre daha yüksek olması beklenmektedir. Ayrıca bu kişilerin kendi istekleri ile işten ayrılma olasılıklarının daha düşük olması beklenmektedir.

3 temel yapı taşı çerçevesinde Holland (1996) kişilik tiplerini gerçekçi, araştırmacı, sanatçı, sosyal, girişimci ve geleneksel olarak sınıflandırmıştır. Bu bağlamda Holland bireylerin bu altı kişilik tipinden birisine yöneldikleri ve mesleki tercihlerini bu eğilimlere göre yaptıkları görüşünü savunmaktadır (Ivancevich, 2003). Holland'a göre girişimci kişilik tipinde yer alan kişiler insanları ikna etmekten, yönetmekten ve hatta kontrol ederek onları yönlendirmekten keyif alırlar. Dışa dönük, enerjik, hırslı ve gücü elinde bulundurmaktan hoşlanırlar. Girişimci kişiliğe sahip olan kişiler için uygun olabilecek iş ve meslekler arasında avukatlık, satıcılık, politikacılık, ekonomistlik, yöneticilik ve genel müdürlük gelmektedir (Holland, 1996; Ivancevich, 2003).

Daha yüksek gelir seviyeleri, insanların girişimcilik yoluyla, kendilerini gerçekleştirme ve bağımsızlık gibi daha yüksek kişilik gereksinimlerinin tatmin edilmesini sağlayabilmektedir. İstedikleri gibi düzenli bir iş

bulamayan insanlar için, girişimci olma tercihi, kısmen ya da büsbütün ekonomik mecburiyetlerden kaynaklanabilmektedir. Girişimci olmak bu bireylere kendilerine daha iyi bir pozisyon oluşturma imkânı verebilmektedir (Yüzüak, 2010: 33).

2.2.2. Demografik Faktörler

Demografik faktörler, eğitim, yaş, cinsiyet ve gelir olarak 4 başlık halinde açıklanmıştır (Börü, 2006: 27).

Eğitim: Girişimcilik kişinin kabiliyetini, fikirlerini davranışa döndürme yeteneği, bu bağlamda da başarıya ulaşmak için risk alma, yenilik, plan yapabilme kabiliyetini yönetme sürecidir. Bugün kişiler günlük hayatlarında, toplumda çok daha iyi fırsatlar yakalamanın muhtemel olduğunun farkındadır. Bu sebeple de iktisadi kalkınmada girişimciliğin ehemmiyeti, girişimcilik kavramının ilerlemesi ve iktisadi kalkınmaya doğrudan tesir etmesi nedeniyle girişimcilik eğitimleri üzerinde ehemmiyetle durulmaktadır. Bu eğitimlerin gayesi serbest mesleği, yaratıcılığı ve yeniliği yükseltmektir. Girişimcilik eğitimlerinin faydaları sadece yeni iş ve yenilikçi girişimleri çoğaltmakla kısıtlı değildir. Tüm bunların yanında herkes için uzmanlaşma olmaktadır. Özellikle gençler hangi sorumluluğu alırlarsa alsınlar gençlerin daha fazla kreatif ve özgüvenli olmalarını sağlamaktadırlar. Aynı mesele ülkeler için de geçerlidir. Eğitim düzeyi yüksek olan ülkelerin üretim düzeyi de yüksek olur. Bilgi sahibi olan ve onu kontrol altına alabilen ülkeler güç sahibi pozisyonundadırlar (Erdurur, 2012: 18-22).

Günümüzde girişimcilik konusunda lisansüstü seviyesinde de eğitim-öğretim programları açılmaktadır. Türkiye’de meslek yüksekokullarında, iktisat, işletme gibi sosyal bilimler alanlarında eğitim veren fakültelerle tıp, mühendislik alanlarında verilen dersler için destekleyici olarak girişimcilik dersleri ders programlarında yer almaktadır. Üniversitelerde bu akademik eğitimin yanında üniversite sanayii işbirliği içerisinde genç girişimcileri bulup ortaya çıkartmak ve teşvik etmek için her yıl yinelenen çeşitli programlar düzenlenmektedir. Elbette ki verilen bu planlı eğitim programlarının tüm öğrencileri girişimci haline getireceğini söylemek mümkün değildir. Ancak girişimcilik istek ve eğilimi içerisinde olanların bu yöndeki potansiyellerinin ortaya çıkmasında ve geliştirilmesinde önemli bir yere sahip olduğu yadsınamaz (Börü, 2006: 27). Bu bağlamda TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi’nde 2010 yılından itibaren Türkiye’nin ilk Uluslararası Girişimcilik bölümü bulunmaktadır (ETU, 2018), Özyeğin Üniversitesi ve İstanbul Kültür Üniversitesi’nde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde Girişimcilik Bölümü kurulmuştur (IKU, 2018; Ozyegin, 2018). Süleyman Demirel Üniversitesi’nde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü tarafından ilk kez Üniversite Ortak Seçmeli Ders olarak Girişimcilik dersi açıldı. Bu dersi başarıyla geçen öğrenciler KOSGEB birimleri bünyesinde açılan “Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri” programına katılıp başarıyla tamamlamış gibi değerlendirilecek ve “Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Katılım Belgesi”ni alamaya hak kazanacaktır. Sonrasında ise KOSGEB tarafından verilen “Yeni Girişimci Desteği”ne başvuruda bulunma imkânı elde ederek, KOSGEB tarafından “Yeni Girişimci Desteği” kapsamında sağlanan 50.000 TL’ye kadar geri ödemesiz destekten faydalanabilecektir (Ajans32, 2018).

Kısacası; genel manada eğitimin ve özellikle de bahsedilen girişimcilik eğitiminin ilk aşamada yukarıda bahsedilen girişimcilik eğilimini artırma yönündeki pozitif katkısının yanında aynı zamanda girişimciliğin yaygınlaştırılması ve başarılı girişimci bireylerin sayısının çoğaltılması amacıyla örgün eğitim niteliğinin artırılması ve bu istikamette üniversitelerin tecrübeli mezunlar vermesinin temin edilmesi oldukça büyük önem taşımaktadır. Bir de toplumsal durumu göz önüne alındığında girişimciliğe arka çıkan bir anlayış oluşumu da eğitim sayesinde sağlanabilecektir. Burada günümüz şartlarında girişimcilik ve üniversite açısından değerlendirilmesine ihtiyaç duyulan bir başka durum ise; üniversitelerin girişimciler yetiştirmenin yanında bulunduğu döneme ayak uydurmak için “girişimci üniversite” olunması yolunda teşebbüslerin gerekliliğinin ortaya çıkmış olmasıdır. Bu şekilde girişimci üniversitelerin girişimci kişiler yetiştirme imkânı da artabilecektir (Balaban ve Özdemir, 2008).

Yaş: Yapılan çalışmaların neticesinde, yaşın evreleri ile girişimcilik eğilimleri arasında oldukça önemli bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Genellikle 22-55 yaşları arası, girişimcilik kariyerine başlama dönemi olarak ortaya konulmuştur. Bu yaşlar dışında da, kariyere başlamak mümkün olmasına rağmen, girişimcilikte başarı için yüksek enerji ve finansal destek gerekli olmaktadır (Erdurur, 2012: 18-22).

Cinsiyet: Cinsiyet rolleri toplumdaki topluma değişiklikler göstermektedir. En yaygın olan anlayış, kadınların erkeklere nazaran daha geri planda tutulması, bakan, büyüten ve hizmet eden pozisyonunda olmasıdır. Geleneksel olarak tayin edilmiş bu cinsiyet rollerine göre, kadınların erkeklere tabi oldukları düşünülmektedir. Kadınların bir kısmı bundan hoşnutsuzluk duyarken bir kısmı ise bu durumun normal ve doğal olduğunu düşünmektedir. Kadınlara yüklenen bu roller onların çalışmasıyla daha da zorlaşabilir. Girişimci olmanın verdiği stres, sıkıntı, risk ve uzun çalışma saatleri de söz konusu olduğunda kadınların kendi işletmelerini kurma isteklerine daha az rastlanır. Cinsiyet faktörü, kişilerin kendi işletmelerini kurmak isteme sebeplerinde etkilidir (Erdurur, 2012: 18-22).

Gelir: Kişilerin ekonomik gücüne ve saygınlığına etki eden bir ölçüt olarak kabul edilebilir. Aynı zamanda, kişilerin gereksinimlerini karşılayan somut bir ölçüt olması ve artırımların yatırıma dönüşmesinde sermaye konseptiyle ilişkilendirilmesi sebebiyle, gelecek zamandaki amaçları gerçekleştirecek olan bir unsurdur. İnsanların gelir düzeyleri ve servetleri o kişilerin riskli işlere yatırım yapıp yapmayacaklarını belirleyen oldukça önemli bir etkidir. Gelir seviyesi yüksek kişiler, daha geniş alanlarda daha riskli işlere yatırım yapabilmektedirler. Bu manada yeterli gelir seviyesine sahip olmayan kişilerin, tasarruflarını yatırıma dönüştürmeleri oldukça zordur. Bu nedenlerden ötürü sermaye olmadan, girişim de pek mümkün olmayacaktır. Fakat, sermaye sahibi olmak, girişimde bulunmanın tek ölçütü ve yeterli koşulu değildir (Erdurur, 2012: 18-22).

2.2.3. Dışsal-Sosyal Faktörler

Girişimciler, içerisinde yaşadıkları sosyo-ekonomik ortamın bir ürünüdür. Bu sebeple daha önce bahsedilen içsel faktörlerin yanı sıra girişimciliği etkileyen dışsal faktörlerden de bahsetmek oldukça önemlidir. Girişimciliği etkileyen faktörlerden biri olan dışsal faktörler arasında aşağıdaki öğeler yer almaktadır (Özdemir ve Mazgal, 2012: 566);

- Örgüt yapısıyla ilgili faktörler: Coğrafi konum, beceri, kazanılan bilgi, ve tecrübeler, iş arkadaşlarıyla ilişkiler ve motivasyon gibi örgüt yapısıyla ilgili olan özellikler.

- Çevresel faktörler: Ekonomik koşullar, girişimcilik örnekleri, risk sermayesinin sağlanabilirliği, danışmanlık hizmetlerinden yararlanabilme, insan gücü, hizmet desteğinin sağlanması ve tüketicilerin kazanabilirliği gibi.

- Diğer faktörler: Kültür ve eğitim, aile ve sosyal çevre, yasal, siyasi ve idari faktörler, mali çevre.

Girişimcilik ruhu bireylerde irsi olarak var olabileceği gibi çevre, aile, eğitim durumu ve benzeri gibi farklı öğelerin girişimcilik ruhunun gelişmesinde oldukça önemli faktörler olduğu kabul edilmektedir. Bu faktörlerin her birinin sadece tek bir çalışmada ele alınıp incelenmesi oldukça güç görülmektedir. Bu sebeple yapılan çalışmalarda, girişimcilik ruhunun ileri seviyelere çıkmasında yalnızca aileyle ilgili özelliklerin tesiri belirlenmeye çalışılmıştır. Aile; bireyin doğduğu günden itibaren hayatının sonuna kadar içerisinde bulunduğu bir etkileşim sistemidir. Çocuklarda yerleşmiş olan ve süreklilik gösteren birçok tutum ve davranış, anne ve babasını örnek almaları neticesinde meydana gelmektedir. Aile, kişinin şahsiyetinin oluşumunda ve topluma uyumunda etkin bir etken olarak, toplumun sosyal ve kültürel özelliklerini o kişiye aktarmaktadır. Bu şekilde aile, kişinin davranışlarını tanzim edici bir sosyal ortam özelliği olarak bir anlam ifade etmektedir. Ferdi yaşamda insanlar, şahsi problemleriyle alakalı kararlarını dahi kendileri çok basit bir şekilde alamamakta, güven duydukları ve inandıkları insanların fikirlerini alma ihtiyacı duymaktadırlar. Bu durumda, kişinin kararlarına etki eden en mühim faktörlerden birisinin aile fertlerinin olduğu düşünmek mümkündür. Ailenin girişimci yapıda olması, özellikle de aile fertleri

içerisinde aile reisinin kendi işine sahip olması girişimciliğin önemli faktörlerindedir. Tüm bunların yanında doğum sırası, akrabalık ilişkileri, ailenin işi, ailenin geliri gibi etkenler de girişimciliği etkileyen önemli faktörler olarak sıralanabilmektedir (Yılmaz, Seydinbekuli ve Abishov, 2014:11).

Hofstede kültürü 4 boyutta incelemiştir. Bunlar; güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, bireyci veya toplulukçu davranış, dişilik ve erililik özelliğidir. Güç mesafesi, kişiler arasındaki güç ilişkisine dayanarak açıklanmaktadır. Güç aralığı fazla olan toplumlarda alt tabakalar ile üst tabakalar arasında, örgütlerdeyse işgörenler ve idareciler arasında güç mesafesi anlaşılır düzeydedir. Eşitlikte aynı güce sahip olanlar arasında meydana gelmektedir. İnsanların çoğu diğerine bağımlı haldedir. Güç sahipleri imtiyaz sahibidir ve güçsüzlere kaymet verilmez. Belirsizlikten kaçınma, bireylerin çevredeki belirsizliklere karşı nasıl bir tutum sergilediklerini inceler. Belirsizlikten kaçınmanın esası, belirsizliğin insanlar için kaygı kaynağı olduğunun kabulüne dayanmaktadır (Gemlik ve diğerleri, 2015:3-4). Bireyci ve toplulukçu davranışta ise Hofstede'in yaptığı çalışmalarda girişimcinin şahsi hareket ettiği ve toplumsal kültürün katkısıyla yüksek dereceli hedeflere vardığı söylemek mümkündür. Bireyci kültürler, şahsi öncelikleri, davranış serbestilerini ödüllendirmekte ve bu bakımdan bakıldığında örgüte olan sadakatin bu tip toplumlarda daha az olduğu görülebilmektedir. Aynı biçimde, bireyci kültürler bireysel dizaynlara daha çok arka çıkma eğilimde olduklarından dolayı içsel denetleme eğilimi de bu tip kültürlerde daha hâkim olabilecektir. Neticede bireyci toplumlarda daha çok kişisel özgürlük ve otonomi vardır. Toplulukçu davranışçı (kolektivist) toplumlardaysa, birey çok bağlı olduğu aile içerisine ya da klan içerisinde hayata başlar. O bu grubun bir ferdi olup, gruba bağlılık önemli bir hususiyettir. Grup düşüncesi bireysel fikir ve fikirlerin üzerindedir. Bireyci ve kolektivist kültürel bakış açısı birbirinden farklı 23 girişimcilik yapılanmalarının meydana gelmesinde bir etkidir. Bireyci kültürel anlayışın hâkim olduğu toplumlarda teşebbüsler, küçük örgütsel, daha az bürokratik engelli ve küçük yapıdır. Tersine kolektivist cemiyetlerde girişimler, ferdi öncelikler görmezden gelinerek grupsal açılımlar ve toplumsal öncelikler göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmektedir. Bu bakımdan büyük ölçekli işletmelerde organizasyona sadık kalınarak çalışma anlayışı vardır. Organizasyona sadakat, tüm yöneticilerde ve çalışanlarda hâkim olmaktadır. Neticede toplulukçu davranışçı toplumlarda ferdi girişimler daha az mükâfatlandırılır ve bu nedenle kişisel girişim hareketi daha az görülebilmektedir (Avşar, 2007:22-23).

Lau ve Busenitz, kimi kültürlerin niçin diğerlerine nazaran daha çok girişimci tiplere açıklık gösterdiği sualine cevap ararken, bu başkalığın o toplumların kültürel özgünlüğünde aramak gerektiğini belirtir. Lau ve Busenitz'e göre, bu bahsedilen kültürlerde kimi değerler (belirsizlikten kaçınma, bireycilik, zaman yönelimi ve güç mesafesi), uygun sosyal bağlam (ekolojik niş, sosyal hareketlilik ve pazar koşulları) ve kimi kişisel değişkenler (başarma isteği, risk alma ve kontrol odağı), hep beraber yeni bir anlayış oluşturmakta, yeni işletme kurma çabalarına ve yeni teşebbüslere destek vermektedir (Aytaç ve İlhan, 2007:18).

Sosyo-kültürel faktörler, girişimci güdüler, kültür kalıplarını ve girişimci kişiler üretebilmektedir. Çünkü bu faktörler, kişiye; karar verebilme, uzağı görebilme, kavrayış, atılganlık, biriktirme, sıkı çalışma, riskleri ve sorumlulukları göze alabilme, vb. özellikler edindirebildiğinden, neticede, aktif bir çalışma kültürü, faal bir iktisadi sistem ve aktif girişimciler ortaya çıkmaktadır. Aktif girişimciler, yeni fırsat ve olanak yaratarak, kaynak üreterek, toplumun geneline hareketlilik ve canlılık getirirler. Kültürün engelleyici nitelikte olmasıysa, doğal olarak kişiyi, iş yapmamaya, tembelliğe yönelir ve bu sebeple, toplumsal ve ekonomik yaşam etkinliğini kaybeder. Bu konuda yapılan çalışmalarda da, özgürlükçü, açık/esnek ve serbest piyasa şartlarının, girişimcilik potansiyelini fazlalaştırdığını ortaya koymaktadır (Aytaç ve İlhan, 2007: 18).

2.3. Girişimcilik Eğilimi

Girişimcilik eğilimi bireysel faktörlerle çevresel faktörlerin bir bileşimi olup, bireylerin kendi işini yapma konusundaki istek ve kararlılığını ifade etmektedir. Girişimcilik davranışının bir parçası olup, özerklik, yenilik yapma, risk alma, proaktiflik ve rekabetçi bir yapı gibi temel süreçler ile birlikte bütünü

oluşturmaktadır. Gartner (1994) yeni bir girişimin oluşturulmasının bireysel (kişisel özellikler), çevresel (rekabetçi giriş stratejileri), örgütsel (itme-çekme faktörleri) ve süreç (girişimcinin işletmeyi var etmek için yaptığı faaliyetler) olarak sıraladığı faktörler arasındaki etkileşime bağlı olduğunu ortaya koyarken, girişimcilik davranışını sergilemede bireylerin ne derece istekli ve amaçlı olduklarının önemini altını çizmektedir (Börü, 2006: 27).

2000 yılında Shane ve Venkatraman girişimciliği kazançlı fırsatların varlığı ve girişimci bireylerin varlığı olmak üzere iki olgu arasındaki bağ olarak ifade ettiği çalışmada, girişimci bireylerin varlığının sosyal, kültürel, ekonomik, demografik ve kişilik faktörleri yanında girişimcilik konusundaki istek ve eğilimlerce de şekillendiğini ifade etmiştir (Börü, 2006: 28).

Parnell, Crandall ve Menefee 1995 yılında girişimcilik eğiliminin her biri birbiri ile yakından ilişkili olan üç faktörün oluşturduğu bir fonksiyon olarak ifade etmişlerdir. Bu faktörler:

- Bireyin sahip olduğu girişimcilik eğitimi, bilgi düzeyi ve yeni riskler alma yönüne ilişkin yetkinliği,
- Bireyin ekonomik yapıdaki girişimcilik fırsatları ile ilgili (fırsatlara ilişkin) inançları,
- Bireyin mevcut fırsatları fark edip değerlendirebileceği konusunda kendine duyduğu özgüven (Börü, 2006: 28).

Girişimcilik eğilimleriyle ilgili yapılan araştırmalar, girişimci kişilerin kuvvetli bir başarıya gereksinimi, iç denetime ve bir özerkliğe sahip olma eğiliminde olduklarını göstermiştir (McClelland, 1961: 259). Girişimci davranışlar, genellikle bireyler tarafından gerçekleştirildiğinden, bireylerin ruh hali, onları girişimci davranışlar sergilemeleri yönünde harekete geçirerek girişimi başlatır. Girişimci davranışlar ise belirli bazı özellikler taşımaktadır. Birçok çalışma, bir girişimin başarısında temel faktör olarak bireyleri görmektedir. Bireyler ve küçük gruplar, topluluk ya da toplumu inşa eden yapı taşlarıdır. Bireylerde asgari düzeyde bir girişim ruhu yoksa bir girişim kültürünün gelişmesi de mümkün olmayabilir (Kao, 1991: 13).

Daha önce bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde, Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Emine Cansız tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin girişimcilik eğilimleri belirlenip demografik özelliklerin girişimciliğe etkileri araştırılmıştır. Ayrıca kişisel özelliklerin de etkisine bakılmıştır. Kendini cesur, hırslı ve hayalci olarak tanımlayan öğrencilerin daha fazla girişimcilik özelliği gösterdiği saptanmış ve yine aynı öğrencilerin kendilerini çoğunlukla dürüst ve güler yüzlü olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Bunlara ek olarak, öğrencilerin eğitim durumuna göre girişimcilik özellikleri yüksekokul öğrencilerinde daha yüksek çıkmıştır. Buna paralel olarak tek başına çalışma ve dış koşullardan etkilenmemeye durumu yine yüksekokul öğrencilerinin baskın olduğu bir durumdur. Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin potansiyel birer girişimci olabilecekleri ancak yönlendirme eksikliği nedeniyle bu potansiyellerini dışa vuramadıkları ortaya çıkmıştır (Cansız, 2007).

Yine bir başka çalışmada Hürriyet Bilge ve Vedat Bal tarafından Celal Bayar Üniversitesi öğrencilerine yönelik öğrencilerin girişimcilik eğilimleri, açıklayıcı faktör analizi sonucunda risk alma, fırsatları değerlendirme, liderlik yönlü, gelecek odaklı, kararlılık ve dış etkenlere karşı bireysel güç olarak altı boyutta incelenmiştir. Bu çalışma doğrultusunda gelecek odaklı ve liderlik yönlü alt boyutları anlamlı bulunmuştur (Bilge ve Bal, 2012).

Kafkas Üniversitesi öğrencilerine yönelik Sebahattin Yıldız ve Hüsnü Kapu tarafından bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin bireysel değerleriyle girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Anket tekniğiyle veri toplanılmıştır. Araştırma sonucunda Kafkas Üniversitesi öğrencilerinin yüksek girişimcilik eğilimine sahip olduğu saptanmıştır. Bu öğrenciler arasında paylaşılan değerlerin sırasıyla güvenlik, yardımseverlik, evrensellik, geleneksellik, güç ve başarı ve hazcılık olduğu ve girişimcilik eğilimleriyle pozitif yönde en yüksek düzeyde 'güç ve başarı', negatif düzeyde ise 'geleneksellik' değerlerine sahip olduğu gözlemlenmiştir (Yıldız ve Kapu, 2012).

Oya Korkmaz tarafından Bülent Ecevit Üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri psikolojik, demografik ve aile faktörleri ele alınarak incelenmiştir. Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri yüksek bulunmuştur. Psikolojik, demografik ve aile faktörlerinin girişimcilik eğilimine anlamlı etkisi olduğu görülmüştür (Korkmaz, 2012).

Marmara Üniversitesi İİBF dergisinde yayınlanan Tuğba Karabulut tarafından yazılan İstanbul'da bulunan bir Vakıf Üniversitesi işletme bölümü lisans öğrencilerine yönelik çalışmada da öğrencilerin girişimcilik özellikleri, yaratıcılık ve strese tahammül gibi özellikler doğrultusunda bunların girişimcilik eğilimine etkileri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin girişimci olmak istemedikleri gözlemlenmiştir (Karabulut, 2009).

Bir başka çalışmada meslek yüksekokulu öğrencilerine yönelik Ahi Evren Üniversitesi İspir Hamza Polat Meslek Yüksekokulunda Ertuğrul Güreşçi tarafından yapılmıştır. Çalışma sonucunda MYO öğrencilerinin potansiyel girişimci oldukları belirlenmiştir (Güreşçi, 2014).

Nilhun Doğan'ın doktora tezinde seçilmiş üniversitelerin İİBF son sınıf öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini etkileyen faktörlerin belirlenip öne çıkan demografik özelliklerin bu faktörlere etkilerini araştırılması amaçlanmıştır. Öğrencilerin girişimcilik eğiliminin güvenilir ve sorumluluk sahipliği, risk alma ve yaratıcılık, dışa açıklık, eleştiriye açıklık, muhafazakârlık ve uysallık, duygusallık ve hayalcilik, gergin ve kestirmecilik faktörleri tarafından etkilendiği; ayrıca azimli ve rekabetçi olma, yeni iş kurma güçlüğü, yenilik yaratma, riskten kaçınma, kendi işini kurma ve çalışma, aile desteği, hümanizm faktörlerinin de girişimcilik üzerinde etkili olduğu, bunların yanında girişimcilik eğilimini etkileyen faktörlerin çoğunlukla cinsiyet, ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olma ve fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması, durumları tarafından etkilenmediği sonuçlarına varılmıştır (Doğan, 2013).

3. METODOLOJİ

3.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Günümüzde girişimcilik ve girişimci öğrenciler yetiştirme meselesi geçmişte olduğu gibi gelecekte de önemini korumaya devam edeceği öngörülen bir gerçektir. Bu meselenin konuşulmasının en önemli sebeplerinden birisi de ülkemizde girişimci sayısının yeterli ölçüde olmayışdır. Ancak girişimci öğrenci yetiştirmenin ve girişimcilik eğilimlerinin tespiti sanıldığı kadar kolay olmadığı aşikârdır. Bu sebeple Süleyman Demirel Üniversitesi girişimcilik dersini alan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesi ve bunu etkileyen kişilik özelliklerinin ve demografik etkenlerin saptanması açısından yapılan çalışmanın önem arz ettiği düşünülmektedir.

Bu çalışmada hem Süleyman Demirel Üniversitesi'ndeki girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri tespit edilmeye çalışılmış hem de kişilik özelliklerinin ve bazı demografik özelliklerin girişimcilik eğilimine etkisinin saptanması amaçlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi'nde öğrenim gören girişimcilik dersi alan lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Veri toplama işlemi 2016-2017 güz döneminde yapılmıştır. 2017 yılı itibarıyla Süleyman Demirel Üniversitesi'nde 84.432 öğrenci öğrenim görmektedir. Üniversite ortak seçmeli girişimcilik dersini alan 800 lisans öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini için %95 güven aralığına göre 260 kişiye ulaşmak yeterli iken derse aktif katılım sağlayan 647 öğrenciye anket uygulanmış ve örneklemini temsil etmesi açısından yeterli görülmüştür (www.surveysystem.com, 01.02.2017).

647 öğrenci üniversitedeki tüm fakülteler arasından 12 fakülte öğrencilerinin katılımıyla oluşturulmuştur. Anket yapılan fakülteler; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,

Mühendislik Fakültesi, Mimarlık Fakültesi, Ziraat Fakültesi, İletişim Fakültesi, Hukuk Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Teknoloji Fakültesi, Su Ürünleri Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi ve Orman Fakültesi'dir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Girişimcilik ve kişilik özelliklerini tespit etmek üzere kullanılan anket 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişilik özelliklerine ilişkin sorular, ikinci bölümde girişimcilik eğilimine ilişkin sorular ve üçüncü bölümde demografik özelliklerine ilişkin sorular yer almaktadır.

Anketin ilk kısmında, katılımcıların kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla, Beş Faktör Kişilik Boyutlarının ölçülmesinde California Berkeley Kişilik Laboratuvarı John & Srivastava (1999); John & Naumann & Soto (2008) tarafından geliştirilen “The Big Five Inventory” ölçeği kullanılmıştır. “The Big Five Inventory” ölçeğinin 44 ifadeden daha uzun olan sürümleri olduğu gibi 11 ifadeli kısa olan bir sürümü de vardır. Bu çalışmada güvenilirliği ve geçerliliği test edilmiş Kocabacak (2011: 200) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış Beş Faktör Kişilik ölçeğinden yararlanılmıştır. “The Big Five Inventory” ölçeği, Dışadönüklük boyutu (8 ifade), Uyumluluk boyutu (9 ifade), Özdisiplin boyutu (9 ifade), Nevrotiklik boyutu (8 ifade), Deneyime açıklık boyutu (10 ifade) olmak üzere beş boyut ve toplam 5'li likert tipi (1 = Kesinlikle katılmıyorum, 2 = Katılmıyorum, 3 = Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4 = Katılıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum) toplamda 44 ifadeden oluşmaktadır. Ayrıca Holland'ın girişimci kişilik tipi tanımlaması çalışma ile ilişkilendirilmiştir. Holland'a göre girişimci kişiliğe sahip kişiler dışa dönük, enerjik, hırslı ve gücü elinde bulundurmadan hoşlanan kişilerdir (Holland, 1996; Ivancevich, 2003). Dolayısıyla Beş Faktör Kişilik ölçeğinde yer alan dışadönüklük ve özdisiplin boyutlarının, Holland'ın girişimci kişilik tipiyle uyumlu olduğu söylenebilir.

Anketin ikinci kısmında ise girişimcilik eğilimini ölçmek amacıyla Prof. Dr. Ali Murat Sünbül ve Doç. Dr. Ercan Yılmaz tarafından geliştirilen ve Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisinde yayınlanan makalesinde bulunan anket soruları kullanılmıştır. Ankette 5'li likert ölçeği tipinde 36 soru bulunmaktadır. Likert tipinde bir forma dönüştürülen bu cümleler “Çok sık” (5)'ten “Hiçbir zaman” (1)'e uzanan 5'li aralıklı ölçek formunda düzenlenmiştir. Ölçek tek alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin girişimcilik puan değerlendirilmesi Tablo 1'de gösterilmiştir (Yılmaz ve Sünbül, 2009). Yılmaz ve Sünbül (2009)'ün çalışmasında girişimcilik ölçeğindeki 36 maddenin her biri kendi aralarında ve ölçek toplam puanları ile tutarlı bir sonuç ortaya koyması nedeniyle tüm maddelere faktör analizi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett testi ile analiz edilmiştir. Temel bileşenler analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,79 bulunmuştur. Bu sonucun literatür ve uzman görüşlerine göre yeterli olduğu söylenebilir. Barlett testi sonucu 3482,21 ($p < 0,01$). Bu sonuç faktör analizinin değişkenler için uygun olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen girişimcilik ölçeğinin geçerliği aynı zamanda bir ölçüt geçerliği ile sınanmıştır. Bu geçerlik türünde kıstas olarak Rathus (1973) tarafından geliştirilen ve Acar Voltan (1980) tarafından Türkçe'ye aktarılan “Rathus Girişimcilik Envanteri” kullanılmıştır. Bu ölçek girişimcilik ölçeği ile tekrardan aynı öğrenci grubunda uygulanmış ve Spearman Brown (Sıra Farkları Korelasyon) Katsayısına bakılmıştır. İstatistiksel analizler sonucu 0,33 düzeyinde bir Spearman Brown katsayısı hesaplanmıştır. Bu netice 0,01 anlamlılık düzeyinde anlamlı ilişkiyi göstermektedir. ‘Üniversite Öğrencileri Girişimcilik Ölçeği’ kontrol edilen özellikler açısından ‘Rathus Atılganlık Envanteri ile tutarlı ölçümler ortaya koymaktadır (Yılmaz ve Sünbül, 2009:198-199).

Tablo 1. Girişimcilik Puanlarının Değerlendirilme Tablosu (Yılmaz ve Sünbül, 2009)

36-64	Çok düşük girişimcilik
65-92	Düşük girişimcilik
93-123	Orta düzeyde girişimcilik
124-151	Yüksek girişimcilik
152-180	Çok yüksek girişimcilik

Anketin üçüncü kısmında demografik bilgiler yer almaktadır. Anketin bu kısmında, demografik özellikleri, cinsiyet, medeni durum, bulunulan fakülte ve sınıf, yaş, ailenin aylık geliri şu anda kurulmuş olan bir işin var olup olmadığı, anne ve babanın kendi işinin sahibi olma durumu, kaç kardeş olduğu, çocukluk yıllarında geçirilen yer, anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babanın mesleği, mezun olduktan sonra girişimcilik istekleri ve istememe durumundaki nedenleri, daha önce herhangi bir yerde çalışıp çalışmadığı gibi bilgileri belirlemek amacıyla sorular bulunmaktadır.

3.4. Bulgular ve Yorum

Bu kısımda, araştırmaya katılan Süleyman Demirel Üniversitesi girişimcilik dersi alan öğrencilerden elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve yorumlar bulunmaktadır.

3.4.1. Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan Süleyman Demirel Üniversitesi girişimcilik dersini alan öğrencilerin sayısı 647'dir. Bu öğrenciler ile ilgili demografik bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2'de araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımına yer verilmiştir. 647 öğrencinin 382'si kız, 249'u erkektir.

Tablo 2. Araştırmaya Dâhil Edilen Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımları

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kız	382	59,0	60,5	60,5
Erkek	249	38,5	39,5	100
Toplam	631	97,5	100,0	
Kayıp Veri	16	2,5		
Toplam	647	100		

Araştırmaya katılan 647 öğrenciden 631'inin hangi fakültede okudukları bilgisine ulaşılabilmektedir. 16 (%2,5) öğrencinin verisi kayıp veri olarak değerlendirilmiştir. Tablo 3'te araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin fakülteye göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya Dâhil Edilen Öğrencilerin Fakülteye Göre Dağılımları

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
İ.İ.B.F.	154	23,8	24,4
İlahiyat	70	10,8	11,1
Fen-Ede Fak.	65	10,0	10,3
Mühendislik F.	65	10,0	10,3
İletişim F.	59	9,1	9,4
Ziraat Fak.	51	7,9	8,1
Tek-Eğitim F.	46	7,1	7,3
Su Ürünleri	42	6,5	6,7
Hukuk Fak.	41	6,3	6,5
Diğer Fakülteler (GSF, Mimarlık F., Orman F.)	38	5,8	6
Toplam	631	97,5	100,0
Kayıp Veri	16	2,5	
Toplam	647	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ile ilgili frekans analizleri sonucuna Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya Dâhil Edilen Öğrencilerin Yaşa Göre Dağılımları

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
17-19	194	30	32,3	32,3
20-22	381	58,9	63,4	95,7
23->	26	4	4,3	100
Toplam	601	92,9	100	
Kayıp Veri	46	7,1		
Toplam	647	100		

Araştırmaya katılan öğrencilerin daha önce çalışıp çalışmadığıyla ilgili bilgilere Tablo 5'te yer verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 647 öğrencinin (%45,3) 293'ünün daha önce herhangi bir yerde çalıştığı, (%53,3) 345'inin daha önce herhangi bir yerde çalışmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 5. Araştırmaya Dâhil Edilen Öğrencilerin Daha Önce Herhangi Bir İşte Çalışıp Çalışmama Durumlarına Göre Dağılımları

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	293	45,3	45,9	45,9
Hayır	345	53,3	54,1	100,0
Toplam	638	98,6	100,0	
Kayıp Veri	9	1,4		
Toplam	647	100,0		

Öğrencilerin iş tecrübeleriyle ilgili alınan veriler sonucunda iş tecrübesi olan öğrencilerin (%84) 189'u özel sektörde, (%9) 20'si kamu sektöründe, (%6,3) 14'ü kendi işinde daha önce çalıştıkları yanıtını vermişlerdir. Ayrıca araştırmaya katılan 647 öğrencinin (%78,5) 508'inin girişimci olmak isterim, (%19,3) 125'inin ise 'Mezun olduktan sonra girişimci olmak istemem' yanıtını verdiği görülmektedir. Araştırmaya dâhil edilen öğrencilere sorulan 'Girişimci olmak ister misiniz?' sorusuna hayır cevabı veren 125 kişinin olduğu tespit edilmiştir ve bunların (%51,2) 64'ü ise risk almaktan çekinmesi, (%23,2) 29'u kendini girişimci olarak görmemesi, (%20) 25'i sermaye yetersizliğinin olması (%5,6) 7'sinin sosyal desteğinin olmaması sebebiyle girişimci olmak istemediğini belirtmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda anketin en son kısmında öğrencilerin dünyada gelmiş geçmiş en büyük girişimci kimdir sorusuna yanıt aranmıştır. Bunun sonucunda öğrencilerin 183'ü Alibaba'nın kurucusu Jack Ma'yı, 110'u Acun Ilıcalı'yı ve 51'i Ali Ağaoğlu'nu belirterek bu 3 ismin öne çıkmasını sağlamışlardır. Öğrencilerin en fazla öne çıkardıkları isim olan Jack Ma'nın yazılma sebepleri arasında sıfırdan başlaması, çok defa başarısız olması ve bunun sonucunda yılmaması, çok kısıtlı imkanlardan gelip Alibaba'yı kurup başarıya ulaşması ve dünyanın sayılı zenginleri arasına adını yazdırabilmesi yer almaktadır. Verilen cevaplardan Acun Ilıcalı en büyük girişimciler arasında görülme sebebinin muhabirlikle başlayıp en alt seviyeden medya patronluğuna giden başarısı dolayısıyla olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en büyük 3. girişimci olarak gördüğü isim olan Ali Ağaoğlu için katılımcılar herhangi bir sebep belirtmemiştir.

3.4.2. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Araştırmada kullanılan anketin güvenilirlik ve geçerliliğine ait bilgiler şu şekildedir:

Geçerlilik, "bir ölçek veya testin ölçülmek isteneni ölçme derecesidir. Bir ölçek veya testin geçerli ya da geçersiz olduğunu anlamak için farklı geçerlilik testleri kullanılabilir. (yapısal geçerlilik, içerik geçerlilik, ayırt edici geçerlilik, yakınsak geçerlilik)". Bunun için "ölçekte bulunan sorularla gerçekten ölçmeyi hedeflenen şeyi ölçebilir miyiz?" sorusunu yönelmek gerekmektedir. California Berkeley Kişilik Laboratuvarına ait "The Big Five Inventory" ölçeğinin, Felemenkçe, Almanca, İsveç, Çince, İtalyanca, Portekizce, İngilizce, İbranice, İspanyolca ve Litvanya dillerine çevrilmiş formları bulunmaktadır.

Bu çalışmada güvenilirliği ölçmek için Cronbach Alfa yöntemi kullanılmıştır. Testler için hesaplanan güvenilirlik katsayısı 0.70 ve üstü ($\alpha > 0,70$) olması durumunda test puanlarının güvenilirliği için genelde yeterli görülmektedir. (Büyüköztürk, 2016:179-184). Araştırmada bu bahsedilen 2 ölçek yani ‘Girişimcilik Ölçeği’ ve ‘5 Faktör Kişilik Ölçeği’ kullanılmıştır. ‘Girişimcilik Ölçeği’ tek alt boyuttan oluşurken ‘5 Faktör Kişilik Ölçeği’ beş alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir alt boyut için Cronbach alfa analizi yapılmıştır.

İlk olarak anketin ilk ölçeği olan ‘5 Faktör Kişilik Ölçeği’ ne Cronbach alfa analizi yapılarak güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur.

Tablo 6. Kişilik Boyutları ile İlgili Kullanılan Ölçeklerin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Kişilik Ölçeğinin Alt boyutları	Madde Sayısı	Ölçekteki madde numarası	Cronbach Alpha
Dışadönüklük	8	K1, K6, K11, K16, K21, K26, K31, K36	<u>0,801</u>
Uyumluluk	9	K2, K7, K12, K17, K22, K27, K32, K37, K42	<u>0,792</u>
Özdisiplin	9	K3, K8, K13, K18, K23, K28, K33, K38, K43	<u>0,767</u>
Nevrotiklik	8	K4, K9, K14, K19, K24, K29, K34, K39	<u>0,706</u>
Deneyime Açıklık	10	K5, K10, K15, K20, K25, K30, K35, K40, K41, K44	<u>0,779</u>

Kişilik analizleri için hazırlanan anketin içerisine kontrol sorusu (K45- Kontrol sorusudur, boş bırakınız) eklenmiştir. Analiz sırasında bu soru çıkartılmıştır.

Yukarıdaki çizelgede de görüldüğü üzere yapılan Cronbach Alfa analizi sonucunda alt boyutların tümü 0.70’ten büyük ($\alpha > 0,70$) çıktıklarından dolayı ölçek güvenilir olarak ele alınmıştır.

Çalışmada kullanılan bir diğer ölçek olan ‘Girişimcilik Ölçeği’ne de Cronbach Alfa analizi yapılmıştır.

Tablo 7. Girişimcilik Eğilimi ile İlgili Kullanılan Ölçeğin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçek Adı	Madde Sayısı	Ölçekteki madde numarası	Cronbach Alfa
Girişimcilik Ölçeği	36	G46,G47,G48,G39,G40,G41,G42,G43,G44,G45,G46,G47,G48,G49,G50,G51,G52,G53,G54,G55,G56,G57,G58,G59,G60,G61,G62,G63,G64,G65,G67,G68,G69,G70,G71,G72,G73,G74,G75,G76,G77,G78,G79,G80,G81,G82	<u>0,913</u>

Girişimcilik ölçeği sorularına 66. soru olarak (G66 Kontrol sorusudur, boş bırakınız) kontrol sorusu eklenmiş ve G66 analiz yapılırken çıkarılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda tek bir alt boyuttan oluşan ‘Girişimcilik ölçeği’ 0.913 gibi yüksek bir Cronbach Alfa değeri olarak güvenilirliği tespit edilmiştir.

Normallik testleri; ‘5 Faktör Kişilik Ölçeği’ ve ‘Girişimcilik ölçeği’ normallik testlerine tabi tutulmuşlardır ve iki ölçekte alt boyutları itibarıyla normallik dağılımına uyduğu, Skewness ve Kurtosis değerlerinin (+1) ile (-1) arasında yer almasından dolayı normal dağıldıkları varsayılmıştır. Normal dağılım gerçekleştiğinden parametrik testler yapılmıştır.

3.4.3. Kişilik Özellikleri İle Girişimcilik Eğilim Arasındaki İlişkiler

Girişimcilik eğilimleri bakımından araştırmaya katılan 382 kız, 249 erkek öğrenciden cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için T-Testi yapılmıştır. Bu bağlamda araştırmaya katılan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin yüksek olduğu görülmüş ancak cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir, ($t(629):1,091$ p:0,276) Erkek öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ($\bar{X}:134,2731$), kız öğrencilerin girişimcilik eğilimine ($\bar{X}:132,6283$) göre daha yüksektir ancak $p>0,05$ olduğu için anlamlı

bir şekilde farklılaşmamaktadır. Kısacası erkek öğrenciler ve kız öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Girişimcilik eğilimleri bakımından öğrencilerin okudukları fakülteye göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için One Way Anova testi yapılmıştır. Anova testine göre $p < 0.05$ $p:0,579$ olarak saptanması sonucunda analiz yapılan fakülteler arasında girişimcilik eğilimlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı gözlemlenmiştir. Gruplar arası farklılaşma olmadığı için ‘Tukey Testi’ incelemesine gerek duyulmamıştır.

Girişimcilik eğilimleri bakımından öğrencilerin iş tecrübelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için t-testi analizi yapılmıştır. Yapılan t-testi sonucunda daha önce herhangi bir işte çalışan öğrenciler ile daha önce hiçbir işte çalışmamış öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir, $p < 0,05$ $p:0,01$. Analiz sonuçlarında daha önce herhangi bir işte çalışan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin ortalaması $\bar{X}=136,1160$ iken daha önce hiçbir işte çalışmayan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ortalamasının $\bar{X}=131,3333$ olduğu ortaya koyulmuştur. Daha önce çalışan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri daha önce çalışmayan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Girişimcilik eğilimleri bakımından öğrencilerin çocukluklarını geçirdikleri yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için One Way Anova testi yapılmıştır. Yapılan Anova testi sonucunda $p > 0,05$ $p:0,327$ tespitinde bulunulduğundan dolayı öğrencilerin çocukluklarını geçirdikleri yer açısından girişimcilik eğilimlerinde herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Girişimcilik eğilimleri açısından girişimci olmak isteyen ve istemeyen öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ilişkisine bakılması amacıyla t-testi analizi yapılmıştır. Yapılan t-testi sonucunda girişimci olmak isteyen ve istemeyen öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir, $p=0,05$ $p:0,05$. Analiz sonuçlarında girişimci olmak isteyen öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin ortalaması $\bar{X}=134,5846$ iken girişimci olmak istemeyen öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ortalamasının $\bar{X}=129,4080$ olduğu ortaya konulmuştur.

Bir değişkenin çok değişken (ikiden fazla) ile olan ilişkisini test etmek ve bu ilişkinin derecesini ölçmek için korelasyon analizi yapılmaktadır. Yapılan korelasyon analizleri sonucunda korelasyon katsayısının 1.00 olması, mükemmel pozitif bir ilişkiyi; -1.00 olması mükemmel negatif bir ilişkiyi; 0.00 olması, ilişkinin olmadığı anlamına gelmektedir. Korelasyon analizi sonucunda ilişkinin büyüklüğü korelasyon katsayılarının aldığı değere göre değerlendirilmektedir. Korelasyon katsayısının mutlak değer olarak 0.70-1.00 arasında olması, yüksek; 0.70-0.30 arasında olması, orta; 0,30-0.00 arasında olması ise düşük seviyede bir ilişki olduğu anlamına gelmektedir (Büyüköztürk, 2016:32).

Tablo 8. Her Bir Kişilik Boyutu İle Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki

Kişilik Boyutları	Girişimcilik Eğilimi Spearman Korelasyon Katsayısı	Yüzde	İlişki Düzeyi Sıralaması
Deneyime Açıklık	0,478	22	1
Dışa Dönüklük	0,424	17	2
Öz Disiplin	0,333	11	3
Uyumluluk	0,230	5	4
Nevrotiklik	-0,213	-4,5	5

İlk olarak kişilik boyutlarından biri olan *dışadönüklük* ve girişimcilik eğilimi ilişkisi incelemek üzere yapılan korelasyonda Pearson analizi sonucunda Tablo 4'e göre *dışadönüklük* ile girişimcilik eğilimi arasında orta derecede pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir, $r=0,424$ $p<0,01$. Bu durumda *dışadönüklük* kişilik özelliği arttıkça kişilerin girişimcilik eğilimlerinin arttığını söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2=0,179$) dikkate alındığında girişimcilik eğiliminin toplam varyansın (değişkenliğin) %18'inin *dışadönüklük* kişilik özelliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Bir diğer kişilik boyutlarından biri olan *uyumluluk* özelliği ile girişimcilik eğilimi arasında düşük derecede pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, $r=0,230$ $p<0,01$. Bu durumda *uyumluluk* kişilik özelliği arttıkça kişilerin girişimcilik eğilimlerinin arttığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2=0,05$) dikkate alındığında girişimcilik eğiliminin toplam varyansın (değişkenliğin) %5'inin *uyumluluk* kişilik boyutundan kaynaklandığı söylenebilir.

Diğer kişilik boyutlarından biri olan *özdisiplin* özelliği ile girişimcilik eğilimi arasında orta derecede pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, $r=0,333$ $p<0,01$. Bu durumda *özdisiplin* kişilik özelliği arttıkça kişilerin girişimcilik eğilimlerinin arttığını söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2=0,11$) dikkate alındığında girişimcilik eğiliminin toplam varyansın (değişkenliğin) %11'inin *özdisiplin* kişilik özelliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Kişilik boyutlarından biri olan *nevrotiklik* özelliği ile girişimcilik eğilimi arasında düşük derecede negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, $r=-0,213$ $p<0,01$. Bu durumda *nevrotiklik* kişilik özelliği arttıkça kişilerin girişimcilik eğilimlerinin azaldığı söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2=0,45$) dikkate alındığında girişimcilik eğiliminin azalmasının toplam varyansın (değişkenliğin) %4,5'inin *nevrotiklik* kişilik özelliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Son olarak kişilik boyutlarından biri olan *deneyime açıklık* kişilik özelliği incelendiğinde *deneyime açıklık* kişilik özelliği ile girişimcilik eğilimi arasında orta derecede pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir, $r=0,478$ $p<0,01$. Bu durumda *deneyime açıklık* kişilik özelliği arttıkça kişilerin girişimcilik eğilimlerinin arttığını söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2=0,22$) dikkate alındığında girişimcilik eğiliminin toplam varyansın (değişkenliğin) %22'sinin *deneyime açıklık* kişilik özelliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Genel olarak kişilik boyutları ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiye bakıldığında kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimi ile ilişkisi olduğunu ancak bu kişilik boyutlarının girişimcilik eğilimi ilişkisinin eşit derecede olmadığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Tablo 8'de *deneyime açıklık* boyutunun girişimcilik eğilimini birinci sırada etkilerken bu boyutu sırasıyla *dışadönüklük* (2), *özdisiplin* (3), *uyumluluk* (4), *nevrotiklik* (5) boyutları takip etmektedir.

Günümüzün en önemli konularından biri olan girişimcilik eğilimini, Süleyman Demirel Üniversitesi girişimcilik dersi alan öğrenciler incelenerek girişimcilik eğilimleri açısından durumun ortaya konulması ve bunu etkileyen kişilik özelliklerinin ve demografik etkenlerinin etki büyüklüğünün saptanması açısından yapılan araştırma oldukça önem arz etmektedir. Daha önceki çalışmalarda Devlet Üniversitelerinde ve Vakıf Üniversitelerinde kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimine etkisi incelenmiştir (Cansız, 2007, Bilge ve Bal, 2012, Yıldız ve Kapu, 2012, Korkmaz, 2012, Karabulut, 2009, Güreşçi, 2014, Nilhun, 2013). Bunlarla beraber Erdem, Deniz ve Bağlar, 2015; Boz vd., 2016; Bozkurt ve Erdurur, 2013, Özgüner, 2015 çalışmalarında girişimcilik ve kişilik üzerine durulmuştur. Bu çalışmaya benzer şekilde Bozkurt ve Erdurur, (2013) çalışmasında girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yine benzer şekilde Boz vd. (2016) çalışmasında kişiliğin dışa dönüklük, uyumluluk, özdenetim/sorumluluk ve gelişime açıklık boyutlarında girişimciler ile maaşlı çalışanlar arasında anlamlı farklılıklar bulunduğu, duygusal denge boyutunda ise iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Özgüner, (2015)'in girişimcilik tipleri ile kişilik tipleri ilişkisi üzerine çalışmasında bu çalışma ulaşılan sonuca benzer olarak Beş faktör kişilik modelinde yer alan dışadönüklük tipinin, iç girişimcilik ve

girişimcilik tiplerine yatkın özellikler taşıdıkları görülmektedir. Buna karşın kaygı, kızgınlık, depresyon gibi özellikleri taşıyan nevrotizm tipinin girişimcilik tipleriyle ilişkili olduğuna dair bir tespit yapılamamıştır. Uygun vd. (2012) çalışmasında da bu çalışmaya benzer şekilde genç girişimci adaylarının girişimcilik eğilimleri ile kişisel ve özgeçmiş faktörleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, girişimci kişilik özellikleri açısından, özgüven ve risk alma eğilimi alt boyutlarının dışında diğer girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

SONUÇ

Yapılan çalışmada Süleyman Demirel Üniversitesi'nde öğrenim gören girişimcilik dersi alan öğrencilerin arasından seçilen katılımcıların girişimcilik eğilimleri, kişilik özellikleri ve demografik özellikleri belirlenmiş ve bunlar arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Öğrencilerin kişilik özelliklerini belirlemek için California Berkeley Kişilik Laboratuvarı John & Srivastava (1999); John & Naumann & Soto (2008) tarafından geliştirilen “Beş Faktör” ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin ölçülmesi için Prof. Dr. Ali Murat Sünbül ve Doç. Dr. Ercan Yılmaz tarafından uyarlanan anket soruları kullanılmıştır. Öğrencilerin demografik bilgilerine ulaşabilmek için cinsiyet, medeni durum, bulunulan fakülte ve sınıf, yaş, aylık harcama, anne ve babanın kendi işinin sahibi olma durumu, çocukluğunun geçtiği yer, kaçınıcı çocuk olduğu, anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babanın mesleği, mezun olduktan sonra girişimcilik istekleri ve istememe durumundaki nedenleri, daha önce herhangi bir yerde çalışıp çalışmadığıyla ilgili anket soruları sorulmuştur.

Süleyman Demirel Üniversitesi girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın en dikkat çekici bulgusu kişilik özellikleriyle öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin ilişkisi incelendiğinde *deneyime açıklık* kişilik özelliği yüksek olan öğrenciler diğer kişilik özelliklerine sahip olan öğrencilere nazaran daha yüksek girişimcilik eğilimine sahip olmasındır. Daha sonra sırasıyla girişimcilik eğilimi yüksek olan kişilik özelliği *dışadönüklük*, *özdisiplin ve uyumluluk*dur. Tüm bu özelliklerin aksine girişimcilik eğilimini olumsuz etkileyen kişilik boyutu sadece *nevrotiklik* kişilik özelliğidir.

Konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaya benzer şekilde Bozkurt ve Erdurur, (2013) çalışmasında girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Özgüner (2015)'in girişimcilik tipleri ile kişilik tipleri ilişkisi üzerine çalışmasında bu çalışmada ulaşılan sonuca benzer olarak Beş faktör kişilik modelinde yer alan dışadönüklük tipinin, iç girişimcilik ve girişimcilik tiplerine yatkın özellikler taşıdıkları görülmektedir. Buna karşın kaygı, kızgınlık, depresyon gibi özellikleri taşıyan nevrotizm tipinin girişimcilik tipleriyle ilişkili olduğuna dair bir tespit yapılamamıştır. Bu çalışmada ise kişilik boyutlarından biri olan *nevrotiklik* özelliği ile girişimcilik eğilimi arasında düşük derecede negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İnce vd. (2015) girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik becerileri arasındaki ilişkiye yönelik çalışmasında demografik özellikler ile değişkenler arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Ancak bu çalışmada demografik faktörlerin girişimcilik eğilimine anlamlı etkisi olmadığı gözlemlenmiştir. Diğer çalışmalardaki gibi Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin de girişimcilik eğiliminin yüksek olduğu görülmüştür. Özcan vd. (2018) Girişimci kişilik özelliklerinin ve girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine etkisini belirlemeye yönelik çalışmalarında öğrencilerin fırsatları yakalayabilme özelliklerinin, girişimcilik eğilimlerini ve diğer girişimci kişilik özelliklerini en çok etkileyen özellik olduğu görülmüştür. Bu çalışmada ise *deneyime açıklık* kişilik özelliğine sahip öğrenciler diğer kişilik özelliklerine sahip olan öğrencilere göre daha yüksek girişimcilik eğilimine sahiptir. Kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimine etkisi için yapılan analizler sonucunda edinilen bulgular diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir ve girişimcilik eğilimine anlamlı etkisinin olduğu görülmüştür.

Bu çalışma sonucunda aşağıdaki önerilerde bulunmak mümkündür:

Üniversite öğrencilerine yönelik: girişimcilik eğilimini olumsuz etkileyen kişilik özelliklerinden biri olan nevrotiklik özelliğine sebep olacak durumlardan uzak durulabilir. Ayrıca girişimcilik eğilimini en fazla etkileyen dışadönüklük kişilik özelliği edinerek kendilerine uygun zemin hazırlamaları, girişimcilik

eğilimlerini geliştirmeleri, sosyalleşmeleri, düşündüklerini açıkça ifade edip gerçekleştirmek istediklerini eyleme dökebilecekleri mevcut olan durumlarda bulunabilirler.

Ailelere yönelik: kişiliğin oluşmaya başladığı ilk yıllarda aile çocuğun nevrotik özellik edinebileceği ortamlardan uzak tutabilir, daha girişimci bir karakter olabilmesi için küçüklükten itibaren daha girişimci olabileceği zeminler hazırlayabilir ve sosyalleşebileceği, kendini ifade edebileceği imkanlar tanıyabilir. Aile çocuğa vereceği sağlıklı eğitimle ve aktaracağı tecrübeleriyle onun başarılı bir girişimci olmasında katkı sağlayabilir.

Eğitim kurumlarına yönelik: küçük yaşlarında okul hayatına başlayan birey hayatının büyük bir bölümünü okulda geçirmektedir. Okul bireylerin kişiliklerinin oluşmasında ve karakter kazanımında büyük rol oynamaktadır. Okullar geleceğin girişimci bireylerinin artmasında oldukça kritik rol oynamaktadır. Eğitim kurumlarında kademeli olarak öğrencilerin fikirlerini sunabilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri platformlar oluşturulabilir. Ayrıca öğrencilerin daha girişken bireyler olarak yetişebilmeleri için sosyal faaliyetlere önem vermeleri tavsiye olunur. Üniversitelerde bireyin meslekler hakkında daha çok bilgi sahibi olabilmeleri için iş hayatıyla entegre olunup burada öğrencilerin deneyim kazanması sektörleri yakından tanınması sağlanabilir. Ayrıca eğitim kurumlarında belli bir aşamadan sonra ihtiyaç gereken bölümlerde öğrencilere girişimcilik eğitimleri verilerek teşvik edilebilir.

Kamuya yönelik: girişimci olmak isteyen bireyin sermaye ihtiyacı devlet tarafından desteklenebilir, bürokratik zorluklar en aza indirilebilir. Ayrıca birey şirketi kurduktan sonra tutunma sağlanana kadar vergi indirimine gidilebilir. Girişimci bireyin kurduğu şirketin sağladığı istihdamdan dolayı ilk senelerde çalıştırdığı kişilerin sigortalarının belli bir kısmının devlet tarafından karşılanması tavsiye olunur. Devlet yeni girişimci olacak bireylerin girişim alanını uygulamaya koymadan önce danışabilecekleri kurumların sayısı ve işlevselliği artırılabilir.

Araştırmacılara yönelik: Bu araştırma Süleyman Demirel Üniversitesi girişimcilik dersi alan öğrencilere yönelik yapılmış bir araştırmadır. Daha sonraki buna benzer araştırmaları vakıf üniversitelerine veya devlet üniversitelerine yönelik olarak girişimcilik dersini almayan öğrencilerin kıyaslaması yapılması amacıyla buradaki verilerle karşılaştırabilir. Ayrıca girişimcilik eğilimiyle ilişkisine bakılması için 5 faktör kişilik ölçeği kullanılmış bunun yerine farklı bir kişilik ölçeği kullanılıp farklı özelliklere bakılabilir.

KAYNAKLAR

- ACAR-VOLTAN, N. (1980). Rathus Atılganlık Envanteri'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Psikoloji Dergisi, 10: 23-25
- AJANS32,(2018),<http://www.ajans32.com/50-bin-tl-hibe-destegi-icin-girisimcilik-dersi-32602h.htm?interstitial=true>, 27.02.2018
- AKARSU, B. (1998). Kişi Kavramı Ve İnsan Olma Sorunu. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- AKTÜRK, E. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Etkisi:Düzce Üniversitesinde Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm Ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı, Isparta.
- ATKINSON, R. C. & R. ve Hilgard, E. R. (1995). Psikolojiye Giriş. (Çev. Kolektif.) (1. bs.). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- AVŞAR, M. (2007). Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması, Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- AYTAÇ, Ö. ve İlhan, S. (2007). Girişimcilik Ve Girişimci Kültür: Sosyolojik Bir Perspektif. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ss.18.
- BALABAN, Ö. ve Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 3(2), ss.133–147.
- BİLGE, H. ve BAL, V. (2012). “Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(16), ss.2.
- BOZ, M. vd. (2016). Kişilik Özellikleri ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki: Çanakkale Örneği, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(5): 1-10.
- BOZKURT, Ö ve ERDURUR, K. (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 8(2): 57-78
- BÖRÜ, D. (2006). Girişimcilik Eğilimi: Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- BURGER, J. M. (2006). Kişilik. (Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, Ed.) (1. bs.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- BÜBER, R. (2011). Girişimcilik açısından kültür ve kişilik özelliklerinin analizi: Ostim Organize Sanayi Bölgesi'nde bir alan araştırması. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2016). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Kitabı (22. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- CANSIZ, E., (2007)“Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma” Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta
- CARREL, A. (2000). İnsan Denen Meçhul. (Çev:Refik Özdek, Ed.) (2. bs.). İstanbul: Timaş Yayınları.
- ÇETİNDAMAR, D. (2002). Türkiye’de Girişimcilik, Tusiad, 12(340).
- DİLSİZ, İ. ve Kölük, N. (2005). Girişimcilik. Ankara: Detay Yayıncılık.
- DOĞAN, N., (2013) “Türkiye’de girişimcilik eğilimi: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma”, İstanbul Üniversitesi, İstanbul
- ERCİŞ, A. ve Deniz, A. (2008). Kişilik Özellikleri İle Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 22(2), ss. 302-330.
- ERDOĞAN, İ. (1991). İşletmelerde Davranış. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi.
- ERDURUR, K. (2012). Turizm Lisans Eğitimi Alan Öğrencilerin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Akçakoca Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği. Düzce Üniversitesi, Düzce.

- EROĞLU, F. (2011). Davranış Bilimleri (11. bs.). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- ETU, (2018). <https://www.etu.edu.tr/tr/bolum/uluslararası-girisimcilik/haber/turkiye-nin-ilk-uluslararası-girisimcilik-bolumu-tobb-etu-de,27.02.2018>
- FUNDER, D. C. (2001). Personality. Annual review of psychology, ss.52, 197–221.
- GEMLİK, N., Manioğlu, Y., Çatar, Ö. (2015). Geert Hofstede'in Örgüt Kültürü Modeline Göre Sağlık Meslek Gruplarının İncelenmesi Ve Kamu Ve Özel Hastanelerinde Karşılaştırılmalı Bir Araştırma, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi,1(1),
- GÖKÇE, B. (1991). Aile Yazıları 3-Çocuk Kişiliğinin Gelişiminde Aile, Okul Ve Dış Çevrenin Rolü. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- GÜNEY, S. (2009). Davranış Bilimleri (5. bs.). Ankara: Nobel Dağıtım.
- GÜRDOĞAN, N. (2008). Girişimcilik Ve Girişim Kültürü. İstanbul: İgiad Yayınları.
- GÜREŞÇİ, E., (2014), “Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma : İspir Hamza Polat MYO Örneği”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 9(1), ss. 23–38
- HIRIYAPPA, B. (2009). Organizational Behavior. Delhi: New Age International Press.
- HISRIC, R. D. ve Peters, M. (1998). Entrepreneurship. Irwin Mc Graw Hill.
- HOLLAND, J. L. (1996) “Exploring Careers with a Typology”, American Psychologist. 51:4, 397-406.
- IKU, (2018) https://www.iku.edu.tr/TR/ects_bolum.php?m=1&p=132&f=3&r=0&ects=main,27.02.2018
- İLBARS, Z., (1987), Kişiliğin Oluşmasındaki Kültürel Etkenler, Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 31(1.2), ss.1-2.
- İNANÇ, B. ve YERLİKAYA, E. (2014). Kişilik Kuramları (4. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- İNCE, A. R. vd. (2015). Girişimci Kişilik Özellikleri ile Girişimcilik Becerileri Arasındaki İlişkinin Potansiyel Girişimci Adayları Üzerinden İncelenmesi, The Journal of Social Science Studies, 41, 399-416.
- İŞLEYEN, F. (2013). Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin kişisel ve ailesel faktörlerle ilişkisinin incelenmesi. Ege Üniversitesi, İzmir.
- IVANCEVICH, J. M. (2003), Human Resource Management. NewYork: McGraw Hill,
- JOHN, O. P., ve Srivastava, S. (1999). The Big Five Trait Taxonomy: History, Measurement and Theoretical Perspectives. In L. A. Pervin ve O. P. John (Eds.), Handbook of Personality: Theory and Research (2nd ed., 102-138). New York: Guilford Press.
- JOHN, O. P., Nauman, L. P. ve Soto, C. J. (2008), Paradigm Shift to the Integrative Big Five Trait Taxonomy, History, Measurement and Conceptual Issues, In L. A. Pervin ve O. P. John (Eds.), Handbook of Personality: Theory and Research, 114-158, New York: Guilford Press.
- KAO, J. J. (1991). Entrepreneurship, Creativity & Organization: Text, Cases and Readings, New Jersey: Prentice Hall.
- KARABULUT, T., (2009), “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özellikleri Ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 14(2), ss.16.
- KOCABACAK, A. (2011). İnsan Kaynakları Seçme Ve Yerleştirme Süreci Açısından Kişilik Boyutları İle Çalışan Performansı İlişkisi: İlaç Sektöründe Pskoteknik Boyutta Bir Uygulama. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- KORKMAZ, O., (2012), “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), ss.209–26
- KÜÇÜK, O. (2011). Girişimcilik Ve Küçük İşletme Yönetimi (5. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- MCCLELLAND, D. (1961). The Achiving Society. New Jersey: D.Van Nostrand Comp, Princeton.

- OZYEGİN, (2018) <https://www.ozyegin.edu.tr/tr/girisimcilik/hakkinda>, 27.02.2018
- ÖZCAN, B. vd. (2018)., Girişimci Kişilik Özelliklerinin Ve Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkisi- Kocaeli Üniversitesi Örneği, UIİİD-IJEAS, 18.EYİ Özel Sayısı, 37-54.
- ÖZDEMİR, Y. ve MAZGAL, S. (2012). Bir Kariyer Tercihi Olarak Girişimcilikte Dışsal Faktörlerin Etkisi: Sakarya Örneği. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 7(1), ss.87–102.
- ÖZGÜNER, M. (2015). Girişimcilik Tipleri ve Kişilik Tipleri İlişkisi Üzerine Bir İnceleme, Route Educational and Social Science Journal, 2(1), 148-160.
- SOYDAN, M. (2008) “Girişimcilik ve Kobiler Teori ve Uygulama”, içinde Girişimcilik Üzerine Temel Kavramlar, ed. B. Zafer Erdoğan, 1. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.
- SOMER, O. (1998). Türkçede Kişilik Özelliğini Tanımlayan Sıfatların Yapısı ve Beş Faktör Modeli. Türk Psikoloji Dergisi, 13(42), ss.17–32.
- TAŞKIN, E. (2012). Başarılı Girişimcilerin Ortak Özelliği. Z. Erdoğan (Ed.), Girişimcilik Ve Kobiler, Bursa: Ekin Basımevi.
- TATLILIOĞLU, K., (2014)., Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramına Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Tarih Okulu Dergisi, 7(17), ss. 939-971.
- TDK. (2013). Güncel ve Büyük Türkçe Sözlük. Ankara.
- UYGUN, M. vd., (2012), Genç Girişimci Adayların Girişimcilik Eğilimi Ve Girişimcilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 4(2): 145-156.
- WICKHAM, P. A. (1998). Strategic Entrepreneurship. USA: Pitman Publishing.
- YILDIZ, S, ve Kapu, H., (2012), “Değerleri, Üniversite Öğrencilerinin Bireysel İle Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişki:Kafkas Üniversitesi’nde Bir Araştırma”, Kafkas Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, 14(2), ss.3.
- YILMAZ, E. ve SÜNBÜL, A. M. (2009). Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin Geliştirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21, ss.196–203.
- YILMAZ, Y., SEYDİNBEKULİ, A. D. ve Abishov, N. (2014). Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Özelliklerin Etkisi: Ahmet Yesevi Uluslararası Türk- Kazak Üniversitesinde Bir Alan Araştırması. Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(5), ss.11–24.
- YÜZÜAK, E. (2010). Üniversitelerde Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerini Etkileyen Faktörler: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Örneği. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- ZEL, U., (2011)., Kişilik ve Liderlik, 3. baskı Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.